

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Studijní program

Ekonomika a management

Studijní obor

Podniková ekonomika

MAASTRICHTSKÁ KONVERGENČNÍ KRITÉRIA A ČESKÁ REPUBLIKA

MAASTRICHTS CONVERGENT CRITERIA AND THE CZECH REPUBLIC

DP – PE – KFÚ – 2008 04

Tomáš Bartoš

Vedoucí diplomové práce: Prof. Ing. Anděla Landorová, CSc.
katedra financí a účetnictví

Konzultant diplomové práce: Ing. Michaela Běželová, ČS a.s.

Počet stran: 80

Počet příloh: 1

Datum odevzdání: 12.05.2008

Zadání diplomové práce

2 strany

Místopřísežné prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce.

Datum: 12.05.2008

Podpis: .....

Tomáš Bartoš

Poděkování

Chtěl bych poděkovat všem, kteří mi pomohli při zpracování této diplomové práce. Především si velmi vážím odborné spolupráce s vedoucí mé diplomové práce, které tímto děkuji za odborné rady a příspěvky.

Resumé

Tématem mé diplomové práce jsou Maastrichtská konvergenční kritéria v souvislostech s ekonomikou České republiky. Konvergenční kritéria jsem zvolil, protože se o tuto oblast dlouhodobě zajímám a zabýval jsem se jí i ve svém Ročníkovém projektu. Dalším důvodem je aktuálnost této tematiky. Po vstupu České republiky do Evropské unie je splnění konvergenčních kritérií a přijetí eura přirozeným vyústěním evropské ekonomické integrace.

První kapitola je zaměřena na rozbor jednotlivých kritérií konvergence dle různých metod jejich posuzování. V další části jsou vyhodnocena kritéria stability, která nejsou přímo zahrnuta ve výčtu kritérií konvergence, ale jsou také velmi důležitá pro bezproblémový přechod na euro. Poslední kapitola je věnována predikci předpokládaného přijetí nové společné měny Českou republikou.

Vycházel jsem především z informací publikovaných Českou Národní Bankou, Ministerstvem financí České republiky a Evropskou komisí.

Hlavní přínos mé práce spočívá v uceleném pohledu na problematiku přijetí eura Českou republikou.

Summary

The topic of my thesis are Maastricht's convergent criteria and the Czech Republic. I chose this topic because I am interested in this area in the long term and I have already written about it in my course work. It is also a very discussed and actual theme in our country. The euro acceptance is a real and fluent consequence after the Czech Republic joining to the EU.

The first chapter is focused on the each convergence criterion and on their assessing methods. In the next part, there are stability criteria evaluated. These criteria are not exactly involved in convergence criteria, but they are also very important for the euro acceptance. The last chapter is focus on the prediction of the euro acceptance day in the Czech Republic.

I have borrowed most of information published by the National Bank of the Czech Republic, the Ministry of finance and the European commission.

The main contribution of this work I see, is the integral view on the euro acceptance by the Czech Republic.

Klíčová slova

Česká národní banka

Republic

evropská integrace

evropský integrační proces

evropská měna

Evropská měnová unie

Evropský měnový systém

Evropská společenství

Evropská unie

fiskální kritéria

Hospodářská a měnová unie

jednotná měna euro

Maastrichtská konvergenční kritéria

Mechanismus směnných kursů

měnová kritéria

struktura ekonomiky

zavedení eura

National Bank of the Czech

European integration

European integration process

european currency

European monetary union

European monetary system

European Communities

European union

fiscal criteria

Economic and monetary union

single currency

Maastricht convergence criteria

Exchange Rate Mechanism

monetary criteria

Economy structure

implementation of Euro

Obsah

Seznam použitých zkratk a symbolů	12
Úvod	14
1. Časový sled etap HMU, postup zavádění jednotné měny euro	16
2. Kriteria konvergence	19
3. Kriterium cenové stability	22
3.1. Stručná charakteristika inflace	22
3.2. Vývoj inflace v ČR	23
3.3. Současná situace v oblasti inflace v České republice	24
3.4. Predikce inflace v ČR	25
3.5. Inflační prezistence	27
3.5.1. Metoda 1	27
3.5.2. Metoda 2	27
3.5.3. Metoda 3	28
3.5.4. Vyhodnocení dat podle jednotlivých metod	29
4. Kriterium dlouhodobých úrokových sazeb	30
5. Kriterium veřejného deficitu	33
5.1. Vývoj veřejných rozpočtů České republiky v minulosti	33
5.2. Obecné východisko – veřejný deficit	39
5.2.1. Požadavky Evropské unie	39
5.3. Situace veřejných rozpočtů České republiky	40
5.4. Fiskální politika v kontextu EU	42
5.5. Zjednodušený scénář potřebné reformy	44

6. Kriterium hrubého veřejného dluhu	46
6.1. Definice	46
6.2. Vývoj státního dluhu v minulosti	46
6.3. Výhled v oblasti státního dluhu	48
6.4. Doporučení	50
7. Kriterium stability kurzu měny	51
7.1. Situace v oblasti směnného kurzu	51
7.2. Kurzový mechanismus ERM II a kurzové konvergenční kritérium	52
7.3. Charakteristika kurzového mechanismu ERM II	52
7.4. Vyhodnocování kurzové stability	53
7.5. Plusy a mínusy setrvání v ERM II	54
7.5.1. Pozitiva	54
7.5.2. Negativa	55
7.6. Strategie ČR v oblasti ERM II	56
7.7. Institucionální aspekty přistoupení	57
7.8. Vyhodnocení kurzového kritéria	58
7.8.1. Korelace	59
7.8.2. Volatilita měnového kurzu	61
8. Další kriteria konvergence	62
8.1. Pružnost trhu práce	62
8.1.1. Dlouhodobá nezaměstnanost	62
8.1.2. Regionální rozdíly v nezaměstnanosti	64
8.1.3. Cyklická a strukturální nezaměstnanost	66
8.2. Flexibilita bankovního sektoru	67
8.2.1. Rizikové úvěry	67
8.2.2. Kapitálová přiměřenost	68
8.2.3. Rentabilita aktiv	69

8.2.4. Stav bankovního sektoru	70
9. Předpokládané přijetí eura	73
Závěr	77
Seznam použité literatury	78
Seznam příloh	80

Seznam použitých zkratk a symbolů

AT	- Rakousko
ATS	- rakouský šilink
BEF	- belgický frank
ČKA	- Česká konsolidační agentura
ČNB	- Česká národní banka
ČR	- Česká republika
ČSÚ	- Český statistický úřad
CZ	- Česká republika
CZK	- Česká koruna
DE	- Německo
ECB	- Evropská centrální banka
ECU	- European currency unit – evropská měnová jednotka
EHS	- Evropské hospodářské společenství
EMI	- Evropský měnový institut
EMS	- Evropský měnový systém
EMU	- Evropská měnová unie
EK	- Evropská komise
ERM	- Exchange Rate Mechanism, kurzový mechanismus
ERM II	- Exchange Rate Mechanism, kurzový mechanismus
ES	- Evropské společenství
ESA 95	- European System of National and Regional Accounts
ESCB	- Evropský systém centrálních bank
EU	- Evropská unie
Eurostat	- Evropský statistický úřad

GR	- Řecko
HDP	- Hrubý domácí produkt
HMU	- Hospodářská měnová unie
HU	- Maďarsko
MFČR	- Ministerstvo financí České republiky
MPSV	- Ministerstvo práce a sociálních věcí
mld.	- miliarda
např.	- například
NCB	- Národní centrální banka
PPS	- Purchasing power standards, jednotka vytvořená pro zachycení parity kupní síly
PT	- Portugalsko
ODS	- Občanská demokratická strana
SL	- Slovinsko
SK	- Slovensko
SP	- Španělsko
SR	- Státní rozpočet
tj.	- to je
tzv.	- takzvaně
viz.	- odkaz

Úvod

Tématem mé práce jsou konvergenční kritéria v souvislostech s ekonomikou České republiky. Touto problematikou jsem se zabýval již ve svém Ročníkovém projektu, ze kterého jsem vycházel. Hlavním důvodem pro zvolení tématu byl fakt, že se jedná v naší republice o velice aktuální a diskutovanou oblast. Po vstupu České republiky do Evropské unie je přijetí eura přirozeným a plynulým jevem. Po splnění konvergenčních kritérií bude Česká republika součástí eurozóny.

Měnová unie je vyvrcholením více jak padesátiletého procesu ekonomické konvergence. Projekt evropské Hospodářské a měnové unie je považován za nejdůležitější událost v mezinárodním finančním systému.

Myšlenka jednotné Evropy se objevila již po první světové válce. Důvodem byla snaha zabránit dalším katastrofám pomocí politického sjednocení. Až po druhé světové válce Evropa ale pochopila, že sjednocení nelze dosáhnout politickou dohodou, nýbrž formou jednotlivých kroků, zejména v hospodářské oblasti. Proces integrace posílil pozici zúčastněných zemí. Základem tohoto procesu je neustálá hospodářská a ekonomická závislost jednotlivých stran a snaha o stále provázanější spolupráci.

Diplomová práce je rozdělena do kapitol, z nichž každá představuje jedno z konvergenčních kritérií. Každé z nich je přesně definováno a analyzováno. Další část se zabývá kritérii, která nejsou přímo zahrnuta do konvergenčních. Jednotlivé kapitoly jsou věnovány analýze ekonomické situace České republiky. Konkrétní čísla jsou porovnávána s výsledky ostatních evropských zemí, sledována v čase a vyhodnocována. Poslední kapitola je věnována predikci vstupu České republiky do eurozóny. Kapitola je doplněna o mé vlastní myšlenky a názory na plánované datum přijetí eura.

Práce komplexně zachycuje všech pět Maastrichtských konvergenčních kritérií a podává ucelený pohled na měnový systém Evropské unie a na připravenost České republiky ke vstupu do eurozóny.

1. Časový sled etap Hospodářské a měnové unie, postup zavádění jednotné měny euro¹

→ 1990	→ Počátek 1. etapy Hospodářské a měnové unie
→ 1991	→ Prosinec - zasedání Evropské rady v Maastrichtu, která přijala principy Smlouvy o Evropské unii
→ 1992	→ Únor - podepsání Smlouvy o Evropské unii a novely Smlouvy o založení Evropského společenství (Maastrichtská smlouva), což vytvořilo právní základ pro Hospodářskou a měnovou unii
→ 1993	→ Listopad - platnost Maastrichtské smlouvy po ukončení ratifikačního procesu. V platnost vstoupila tzv. maastrichtská kritéria konvergence, která musí být splněna, aby se daná země Evropské unie kvalifikovala pro zavedení jednotné měny.
→ 1994	→ 1.1. Počátek 2. etapy HMU, vznik Evropského měnového institutu (EMI) s koordinační úlohou při zavedení jednotné měny
→ 1995	→ Prosinec - zasedání Evropské rady v Madridu - schválení názvu pro jednotnou měnu - euro a scénáře pro jeho zavedení
→ 1996	→ EMI připravuje Master plan (konkrétní postup) pro zavedení jednotné měny, na který následně navazují národní plány na zavedení eura

---

¹ www.cnb.cz - Časový sled etap Hospodářské a měnové unie, postup zavádění jednotné měny euro

- **1997**
  - Příprava legislativních aktů pro zavedení eura
  - Příprava podkladů pro hodnocení jednotlivých zemí o jejich přípravě na zavedení jednotné měny- Evropská komise, EMI

- **1998**
  - Květen - Rozhodnutí Evropské rady o 11 zemích, které vytvoří oblast jednotné měny eura - eurozónu
  - Červen - zahájení činnosti Evropské centrální banky jako řídicího centra měnové politiky pro země eurozóny, ukončení činnosti EMI
  - 31.12. Kurzy měn 11 zemí eurozóny jsou trvale navázány na euro (přepočítací koeficienty)

- **1999**
  - 1.1. Počátek 3. etapy HMU, zavedení bezhotovostního eura

- **2000**
  - Legislativní příprava pro zavedení hotovostního eura, tisk bankovek, ražba mincí; pokračuje i v roce 2001
  - Červen - Řecko schváleno za 12. člena eurozóny od počátku roku 2001

- **2001**
  - Leden - Řecko 12. zemí eurozóny
  - **30. 8. 2001** - Evropská centrální banka zveřejní ochranné prvky eurobankovek
  - **1. 9. 2001** - frontloading (předzásobení obchodních bank eurem)
  - **1. 12. 2001** - subfrontloading (sekundární předzásobení obchodů eurem, euro může být poskytnuto i do zemí mimo eurozónu)
  - **15. 12. 2001** - zahájení prodeje speciálních balení euromincí obyvatelstvu (tzv. startovních sad)
  - Do konce roku 2001 nesmí být bankovky v euroměně distribuovány mezi obyvatelstvo

- **2002**
  - 1.1. Bankovky a mince v euru se stávají oficiálním platidlem ve 12 zemích EU
  - Leden-únor 2002 - souběžná existence národních měn a eura, ukončení platnosti

národních měn (viz tabulka Ukončení platnosti národního oběživa v zemích eurozóny)

- **28. 2. 2002** - ukončení platnosti většiny národních měn
- **Březen 2002** - euro jednotnou a jedinou měnou ve 12 zemích EU
- **31. 3. 2002** - ukončení možnosti výměny národních bankovek a mincí v jakékoliv pobočce centrální banky bez ohledu na emitenta měny

→ **2007**

- Třináctým státem EU, jenž zavedl euro jako svou národní měnu se stává Slovinsko
- Euro bylo ve Slovinsku zavedeno o půlnoci z 31. prosince 2006 na 1. ledna 2007

→ **2008**

- Eurozóna se rozrůstá o další dva členy EU: Malta a Kypr (řecká část)
- Euro zde začalo platit na přelomu let 2007/2008
- Celkový počet států eurozóny se tak rozrostl na 15

2. KRITÉRIA KONVERGENCE²

Postup konvergence členských zemí EU směřujících k eurozóně je vyhodnocován na základě konvergenčních, tzv. maastrichtských kritérií, jejichž splnění je základní podmínkou pro vstup dané země do oblasti jednotné měny euro.

Jednotlivá kritéria jsou ustanovena tak, aby účastnické země prokázaly slučitelnost stabilizační politiky a ekonomického vývoje, který vytváří solidní bázi pro stabilitu eura.

Kritéria konvergence:

- 1. Kriterium cenové stability**
- 2. Kriterium dlouhodobých úrokových sazeb**
- 3. Kriterium veřejného deficitu**
- 4. Kriterium hrubého veřejného dluhu**
- 5. Kriterium stability kurzu měny**

1. Kriterium cenové stability znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace, sledovanou během jednoho roku před šetřením, která nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míry inflace těch - nanejvýše tří - členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability. Inflace se měří pomocí indexu spotřebitelských cen (HICP) na

---

² www.cnb.cz – Kritéria konvergence

srovnatelném základě, který bere v úvahu rozdílnosti v národních definicích.

2. Kriterium dlouhodobých úrokových sazeb znamená, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2 procentní body úrokovou sazbu těch - nanejvýše tří - členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability. Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů, nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílným definicím v jednotlivých členských státech.
3. Kriterium veřejného deficitu znamená, že poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu v tržních cenách nepřekročí 3 %, kromě případů, kdy:
  - buď poměr podstatně klesl, nebo se neustále snižoval, až dosáhl úrovně, která se blíží referenční hodnotě,
  - anebo překročení nad referenční hodnotu bylo pouze výjimečné a dočasné a poměr zůstává blízko k referenční hodnotě. Veřejný deficit znamená deficit, vztahující se k ústřední vládě včetně regionálních a místních úřadů a fondů sociálního zabezpečení, s výjimkou komerčních operací, definovaných v Evropském systému makroekonomických účtů.
4. Kriterium hrubého veřejného dluhu znamená, že poměr veřejného vládního dluhu v tržních cenách k hrubému domácímu produktu nepřekročí 60 %, kromě případů, kdy se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k referenční hodnotě. Veřejný dluh znamená hrubý úhrn dluhů v nominálních hodnotách na konci roku,

konsolidovaných uvnitř a mezi jednotlivými odvětvími státního sektoru (viz bod 3).

5. Kriterium stability kurzu měny a účasti v ERM II znamená, že členský stát dodržoval normální rozpětí, která jsou stanovena mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, bez značného napětí během alespoň dvou posledních let před šetřením. Zejména v tomto období nedevalvoval bilaterální směnný kurz své měny vůči měně kteréhokoliv jiného členského státu (po zavedení eura vůči euru) z vlastní iniciativy.

Kritéria pro vstup do kurzového mechanismu ERM II

Příslušná dohoda, stanovující konkrétní podmínky účasti v kurzovém mechanismu bude podepsána prezidentem ECB a guvernérem ČNB. Před tímto krokem bude ministry financí zemí eurozóny a zemí účastnících se systému ERM II rozhodnuto o centrální paritě české koruny k euru a o standardním flukтуаčním rozpětí pro povinné intervence zúčastněných centrálních bank. V této souvislosti Rada ECOFIN ve zprávě pro zasedání Evropské rady v Nice (prosinec 2000) jasně deklarovala, že nepokládá za žádoucí, aby členské země před vstupem do ERM II používaly jiná kurzová uspořádání, než zavěšení na euro nebo řízený floating s eurem jako referenční měnou, protože účast v ERM II vyžaduje definici centrální parity vůči euru..Z tohoto hlediska současný kurzový režim v ČR, tj. řízený floating s eurem jako referenční měnou, daným podmínkám vyhovuje.

3. KRITERIUM CENOVÉ STABILITY

Kriterium cenové stability znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace, sledovanou během jednoho roku před šetřením, která nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míry inflace těch - nanejvýše tří - členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability. Inflace se měří pomocí harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP) na srovnatelném základě, který bere v úvahu rozdílnosti v národních definicích.

3.1. Stručná charakteristika inflace³

Obecně inflace znamená všeobecný růst cenové hladiny v čase. Statistické vyjadřování inflace vychází z měření čistých cenových změn pomocí **indexů spotřebitelských cen**. Cenové indexy poměřují úroveň cen vybraného koše reprezentativních výrobků a služeb (cca 790) ve dvou srovnávaných obdobích, přičemž váha (resp. význam), jež je jednotlivým cenovým reprezentantům ve spotřebním koši přisouzena, odpovídá podílu daného druhu spotřeby, který zastupují, na celkové spotřebě domácností.

Do spotřebního koše je zařazeno:

- **potravinářské zboží** (potraviny, nápoje, tabák),
  - **nepotravinářské zboží** (odívání, nábytek, potřeby pro domácnost, drogistické a drobné zboží, zboží pro dopravu a volný čas, zboží pro osobní péči aj.),
  - **služby** (opravárenské, z oblasti bydlení, provozu domácnosti, zdravotnictví, sociální péče, dopravy, volného času, vzdělávání, stravování a ubytování, osobní péče a služby finanční).
- Konkrétní složení spotřebního koše jsem vložil do přílohy.

---

³Pramen: www.csu.cz - inflace

Definice

Míra inflace je procentní přírůstek indexů spotřebitelských cen.

Cenová stabilita jako kritérium konvergence

Cenová stabilita je reprezentována mírou inflace. Míra inflace ČR se v poslední době pohybuje na úrovni přijatelné pro splnění výše uvedeného konvergenčního kritéria. To však nestačí pro splnění tohoto kritéria.

3.2. Vývoj inflace v ČR

Nejprve bych se chtěl zaměřit na vývoj inflace v ČR. V následující tabulce uvádím vývoj míry inflace, které charakterizují vývoj v období let od 1994 do 2007.

Tabulka č.1: Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen v ČR v %

1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
10,0	9,1	8,8	8,5	10,7	2,1	3,9
2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
4,7	1,8	0,1	2,8	1,9	2,5	2,8

zdroj: ČSÚ (vlastní zpracování)

Vývoj v letech 1994 – 1998, kdy byla inflace vysoko nad „povolenými hodnotami“, nás nemusí znepokojovat. Vysoká míra inflace té doby byla způsobena specifickými faktory transformující se ekonomiky. Deformace cen, které ne vždy odpovídají trhu (nájemné, energie...), je však stále značná. Jejich deregulace bude mít na inflaci určitý vliv, avšak ČNB s ním počítá, tudíž by se takový vývoj neměl opakovat. Jak je vidět v další části, predikce předpovídá nízké míry tohoto makroekonomického ukazatele, a pokud

nenastane nějaká nepředvídaná událost s rozsáhlými ekonomickými důsledky, čísla nad hranicí 5% (vyjma letošního roku 2008) nehrozí.

Začátkem roku 1998 změnila ČNB přístup k inflaci a přešla k tzv. přímému cílování inflace. Tento měnově-politický model vystřídal předchozí schéma měnové politiky založené na kurzovém závěsu a cílování peněžní zásoby. Hlavním rozdílem od předchozího přístupu je, že tento nový model je přímo zaměřen na cenovou stabilitu.

Existují i další režimy měnové politiky. Hlavním rozdílem zůstává zaměření přímo na daný cíl, v tomto případě na vnitřní měnovou stabilitu (míra inflace v dané zemi), nebo na faktory, které ji ovlivňují.

Uvedený přístup ČNB se hned v následujícím roce po jeho uplatnění projevil v podobě velmi nízké míry inflace (objektivně musím říci, že zde sehrály roli i jiné faktory – situace v ostatních evropských zemích...). Přesto úspěch systému cílování inflace je zjevný. Příznivý je také fakt, že tendence ve vývoji inflace je přijatelná. ČNB tak vytváří svou měnovou politikou velmi příhodné „pro-růstové“ prostředí, protože při vysoké míře inflace je růst ekonomik obecně náročnější. Zároveň třeba říci, že zpomalování inflace se často krátkodobě projeví ve vyšší nezaměstnanosti a zpomalení růstu. Dlouhodobě je však prokázáno, že země s nižší inflací vykazují vyšší tempa růstu HDP.

3.3. Současná situace v oblasti inflace v České republice

Celková míra inflace za rok 2007 byla na úrovni 2,8% a můžeme říct, že je příznivá z hlediska plnění kritéria cenové stability.

Pokud se podíváme na vývoj v bezprostřední minulosti z hlediska jednotlivých měsíců, jak ukazuje tabulka č.2, můžeme pozorovat na první pohled nepříznivý jev, který se projevuje od měsíce října až dodnes jako relativně prudký nárůst míry inflace.

Tabulka č.2: Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen ke stejnému měsíci předchozího roku v celém roce 2007 + leden 2008.

1.07	2.07	3.07	4.07	5.07	6.07	7.07	8.07	9.07	10.07	11.07	12.07	1.08
1,3	1,5	1,9	2,5	2,4	2,5	2,3	2,4	2,8	4,0	5,0	5,4	7,5

zdroj: ČSÚ (vlastní zpracování)

Na první pohled znepokojující jev však nepředstavuje větší problém, protože se jedná pouze o důsledek změny nepřímých daní, což se projevilo na zvýšení inflace. Vliv této změny bude, podle predikce ČNB, znamenat překročení referenční hodnoty kritéria cenové stability ještě v průběhu celého roku 2008. Po překonání tohoto jednorázového inflačního šoku se inflace vrátí na požadované hodnoty a neměla by představovat žádný problém v budoucím plnění maastrichtských konvergenčních kritérií.

Inflační cíl ČNB platný od ledna 2006⁴

Stávající inflační cíl ČNB ve výši 3% byl vyhlášen v březnu 2004 a platí od ledna 2006. Byl stanoven mírně nad požadovanou hodnotou pro kritérium cenové stability a byl zároveň výše než inflační cíle většiny centrálních bank ve vyspělých zemích (obvykle 2,0 či 2,5%).

3.4. Predikce inflace v ČR

ČNB společně s vládou vyhláší inflační cíle na určitou dobu dopředu a děje se tak proto, že vyhlásování těmito subjekty je tím přesnější a efektivnější, čím více se na něm podílejí společně. Dochází tak ke kooperaci relevantních subjektů v ekonomice a tím má cílování větší váhu a přesnost. Hlavně

⁴ Volně zpracováno na základě: www.cnb.cz - Cílování inflace

přesnost je velmi důležitá, protože následné „usměrnění inflace“ do požadovaného rozmezí je pro ČR, jako ostatně pro všechny státy, velmi náročné. Samotná přesnost je dána nejen odhadem a shodou nejdůležitějších institucí na určitých hodnotách, ale též používanými modely propočtů pravděpodobného vývoje na základě očekávání jež má určitý vliv na skutečnou míru inflace.

Jak již bylo uvedeno výše, v roce 2008 v důsledku inflačního šoku způsobeného změnami v daňovém systému, především pak v nepřímých daních, můžeme očekávat, že česká ekonomika nebude splňovat kritérium cenové stability.

Ve výhledu na rok 2008 vyhlásila ČNB v březnu 2007 inflační cíl platný od ledna 2010, který počítá s úrovní 2% (s tolerancí $\pm 1\%$). ČNB umožní postupné snižování inflace na úroveň nového inflačního cíle s dostatečným předstihem, aby se inflace k datu platnosti nového cíle nacházela v jeho blízkosti.

Pokud bychom přijali euro v roce 2013 inflační cíl z března 2007 mohl být poslední samostatnou predikcí ČNB do doby přistoupení k eurozóně. Po vstupu ČR do eurozóny přejde realizace měnové politiky, jejímž cílem je vytvořit pro-
růstové prostředí založené na nízké inflaci, na Evropskou centrální banku – ECB.

Inflační cíl ČNB od ledna 2010⁵

S platností od ledna 2010 vyhlašuje ČNB nový inflační cíl jako meziroční přírůstek indexu spotřebitelských cen ve výši 2% (s tolerančním pásmem $\pm 1\%$). Oproti inflačnímu cíli platnému od 2006 se nově vyhlášená hodnota více přibližuje hladinám vyspělých ekonomik a lépe vystihuje požadavky Evropské centrální banky.

3.5. Inflační perzistence⁶

---

⁵ Pramen: www.cnb.cz – Cílování inflace

Schopnost ekonomiky efektivně se vyrovnávat s šoky je z velké části závislá také na pružnosti cen. Jednou z možností, jak můžeme efektivně posoudit cenovou pružnost je: analýza inflační perzistence – strnulosti. Inflační perzistenci můžeme charakterizovat jako rychlost, s jakou se inflace navrácí po šoku zpět k rovnováze. Vysoká inflační perzistence signalizuje nepružnost cen a naopak (Coricelli a Horváth, 2007). Největším problémem pak pro eurozónu mohou být výrazné lokální rozdíly v perzistenci inflace. Taková situace pak znamená, že jednotná měnová politika má v různých částech eurozóny rozdílné dopady.

Inflační perzistenci můžeme měřit pomocí tří alternativních metod:

3.5.1. Metoda 1

První, neparametrická, metoda (Metoda 1) využívá postup navržený v práci Marques (2004), podle něhož je inflace tím strnulější, čím déle skutečné inflaci trvá návrat k její střednědobé hodnotě. Hodnoty tohoto ukazatele leží mezi 0 a 1, přičemž platí, že čím blíže jsou hodnoty k jedné, tím je inflace strnulější.

3.5.2. Metoda 2

Druhá a třetí metoda jsou založeny na modelu inflace jako autoregresního procesu a sledují součet koeficientů autoregresních členů. Metoda 2 předpokládá konstantní střednědobou hodnotu inflace. Marques (2004) a Cecchetti, Debelle (2006) ukázali, že výsledky modelování perzistence inflace jsou do značné míry závislé na předpokladu o střednědobé hodnotě, ke které inflace konverguje. Pokud časová řada inflace obsahuje strukturální změny, které modelový proces nepřipouští, odhad perzistence inflace je typicky

---

⁶ Volně zpracováno: www.cnb.cz – Analýza stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou 2007

vychýlený nahoru. Vzhledem k transformačnímu procesu doprovázenému cenovou konvergencí, postupnou deregulací cen a změnami měnové politiky jsou posuny v střednědobých hodnotách inflace zasaženy zejména časové řady tranzitivních zemí.

3.5.3. Metoda 3

Třetí metoda je také založena na modelu inflace jako autoregresního procesu a sleduje součet koeficientů autoregresních členů. Metoda 3 je upravena pro potřeby tranzitivních zemí, proto modeluje autoregresní proces s předpokladem střednědobé hodnoty inflace měnící se v čase. Hodnoty ukazatelů perzistence v Metodě 2 a 3 rostou s perzistencí inflace.

Tabulka č. 3: Inflační perzistence 1998 – 2006 – vybrané evropské ekonomiky

	Metoda 1	Metoda 2 ^b			Metoda 3 ^b		
		dolní mez	střed	horní mez	dolní mez	střed	horní mez
CZ	0,92	0,47	0,74	0,97	0,45	0,45	0,45
AT	0,84	0,36	0,73	1,04	0,20	0,50	0,83
DE	0,85	-0,50	0,29	0,85	0,12	0,45	0,85
PT	0,85	-1,13	-0,22	0,65	-0,12	0,19	0,55
HU	0,89	0,42	0,81	1,06	.	.	.
PL	0,95	0,54	0,83	1,05	.	.	.
SI	0,72	0,46	1,00	1,11	-0,08	0,26	0,32
SK	0,91	0,12	0,54	1,06	0,27	0,39	0,48
EU ^a	.	0,00	0,36	0,91	0,21	0,47	0,74

zdroj: ČNB (převzato)

Tabulka č. 3 uvádí hodnoty inflační perzistence pro období 1998 – 2006 a porovnává je s hodnotami spřízněných evropských ekonomik.

3.5.4. Vyhodnocení dat podle jednotlivých metod

Metoda 1

Podle metody 1 dosahuje inflační perzistence ČR v porovnání s ostatními zeměmi nejvyšších hodnot, přičemž oproti roku 2006 došlo k mírnému poklesu hodnot tohoto ukazatele. Vypovídající hodnota ostatních metod je však vyšší, protože zahrnuje časový vývoj, který lépe vystihne situaci v transformujících se ekonomikách.

Metoda 2

Metoda 2 indikuje u nových členských zemí vyšší perzistenci, než je možné pozorovat u zemí eurozóny. Toto srovnání vychází pro ČR již lépe

Metoda 3

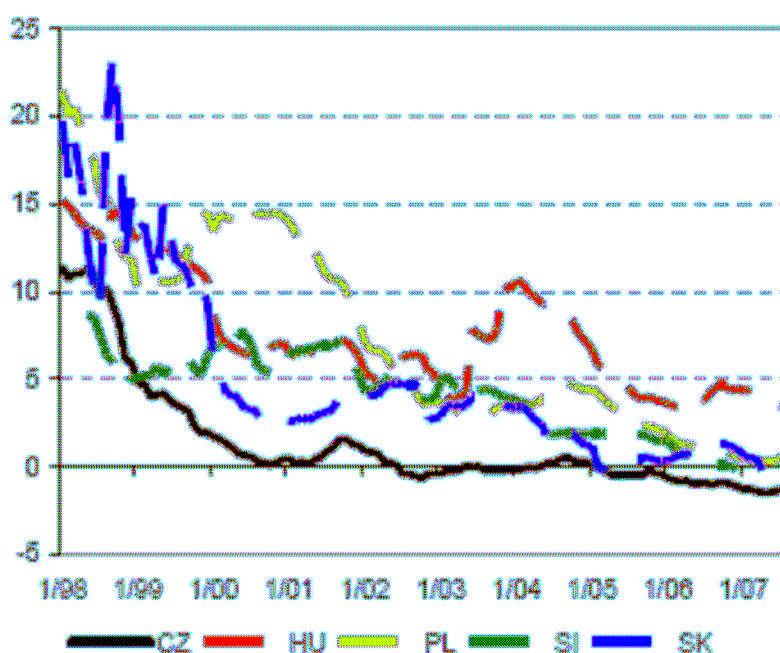
Metoda 3 hodnotí strnulost inflace v České republice jako srovnatelnou s Rakouskem a Německem. Tato metoda nejlépe zohledňuje tranzitivní charakter ekonomiky v Česku, a proto ji při interpretaci výsledků v tabulce můžeme přikládat největší váhu.

4. KRITERIUM DLOUHODOBÝCH ÚROKOVÝCH SAZEB

Kriterium dlouhodobých úrokových sazeb znamená, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2 procentní body úrokovou sazbu těch - nanejvýše tří - členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability. Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů, nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílným definicím v jednotlivých členských státech.

Dalším kriteriem, které testuje stabilitu a sladěnost přistupující země, je kriterium dlouhodobých úrokových měr. Některé země vstupující do eurozóny se v minulosti potýkaly s rychlou konvergencí nominálních sazeb na úroveň unie, která se poté projevila jako asymetrický šok. Pro bezproblémové začlenění do měnové unie je výhodnější dřívější sblížení nominálních úrokových sazeb, které pomáhá předcházet asymetrickým šokům.

Graf č.1: Úrokový diferenciál tříměsíčních úrokových sazeb Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovinsko, Slovensko – porovnání s průměrem eurozóny

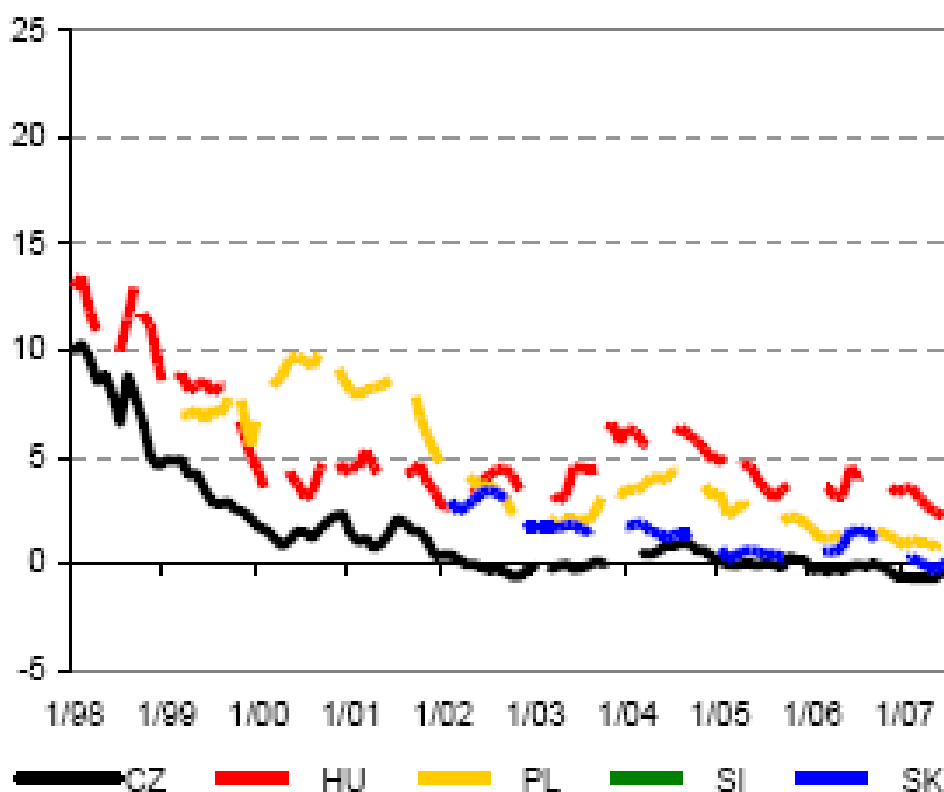
zdroj: ČNB – Analýzy stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou (převzato)

Čím více se jednotlivé křivky blíží nule, tím je menší pravděpodobnost k náhlé změně nominálních a reálných sazeb, které by destabilizovaly danou ekonomiku.

Z křivek v grafu č. vidíme, že ekonomika ČR vykazuje v této oblasti dlouhodobou stabilitu a riziko asymetrických šoků je v tomto ohledu na nejnižší úrovni.

Další graf, který vystihuje problematiku úrokových sazeb uvádím níže.

Graf č. 2: Úrokový diferenciál pětiletých úrokových sazeb Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovinsko, Slovensko – porovnání s průměrem eurozóny

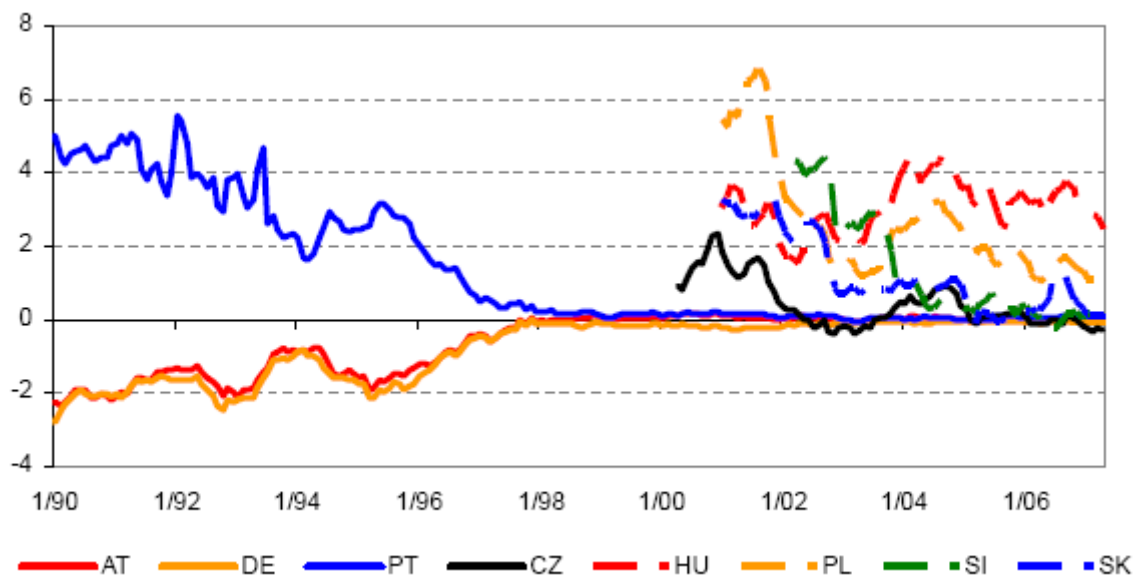

zdroj: ČNB

Rozhodujícím ukazatelem pro splnění konvergenčního kritéria je úroveň desetiletých vládních dluhopisů. Úrokový diferenciál tohoto parametru ukazuje

následující graf č. 3, kde je pro srovnání zachycen vývoj v Rakousku, Německu, Portugalsku.

Graf č. 3: Úrokový diferenciál – dlouhodobé úrokové sazby

zdroj: ČNB

Česká republika vykazuje mírně záporný úrokový diferenciál. Odchylka je však z hlediska reálné konvergence zanedbatelná. Z výše uvedeného vyplývá, že ČR je v tomto ohledu v konvergenčním procesu nejdále.

Budoucí vývoj této veličiny nelze zaručit, ale ze současného vývoje můžeme usuzovat na plnění tohoto kriteria a zároveň předpokládat, že přizpůsobování sladění míry úrokových sazeb s eurozónou nebude mít destabilizační účinky pro ekonomiku ČR.

5. KRITERIUM VEŘEJNÉHO DEFICITU

Deficit státního rozpočtu země nesmí překročit 3% hrubého domácího produktu. Rozpočtem se rozumí souhrn rozpočtů státu, jednotlivých regionů a fondu sociálního zabezpečení.

5.1. Vývoj veřejných rozpočtů České republiky v minulosti

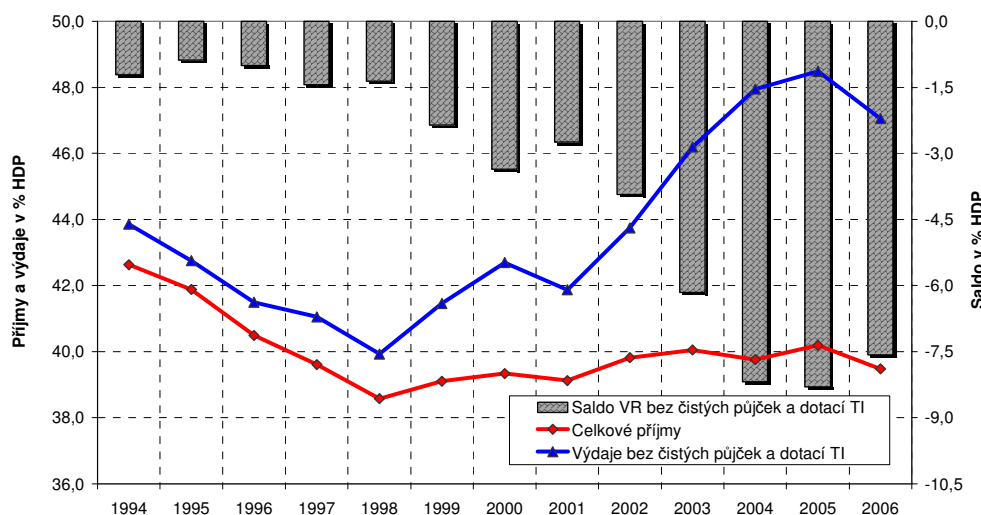
Veřejné rozpočty měly v minulosti delší dobu schodkový charakter. Tento stav nešlo přičítat pouze problémům transformující se ekonomiky nebo fázi hospodářského cyklu, avšak měl a do určité míry má především strukturální charakter. Je zřejmé, že schodky státního rozpočtu měly za následek akceleraci růstu veřejného dluhu.

Deficity dosahovaly v minulosti natolik vysokých úrovní, že navzdory značnému využívání různých jednorázových zdrojů (především z privatizace) docházelo k akceleraci veřejného dluhu. Mezi hlavní důvody takto vysokých deficitů řadíme:

- strukturální obtíže,
- vysoký podíl a růst mandatorních výdajů,
- stárnoucí populace,
- dočasnost jednorázových příjmů.

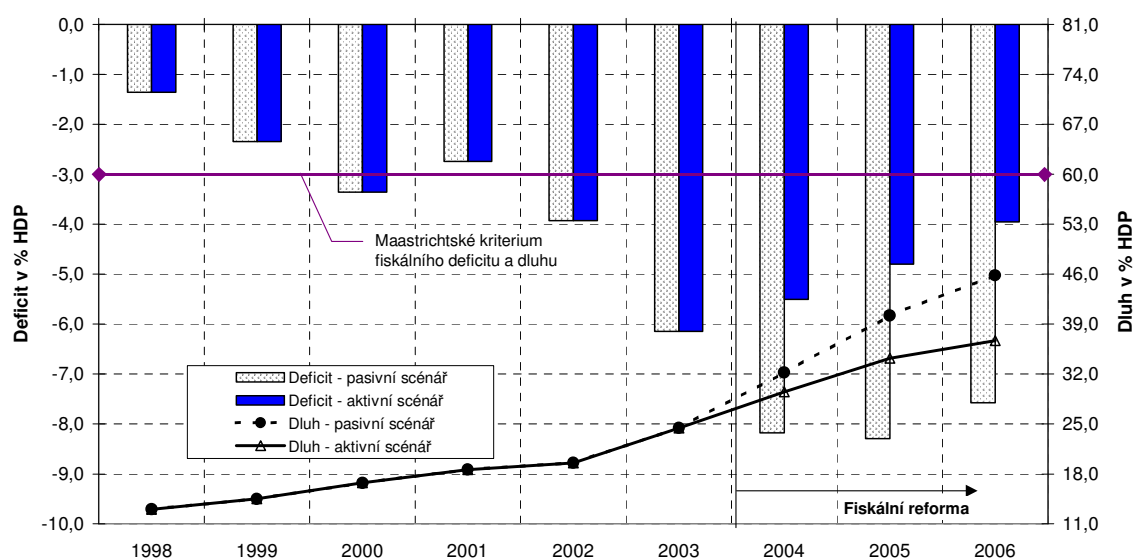
Vývoj příjmů, výdajů a deficitu veřejných rozpočtů je znázorněn následujícím grafem č. .

Graf č. 4: Vývoj příjmů, výdajů a deficitu veřejných rozpočtů v letech 1994 až 2006 – pasivní scénář ⁷

zdroj: MFČR (převzato)

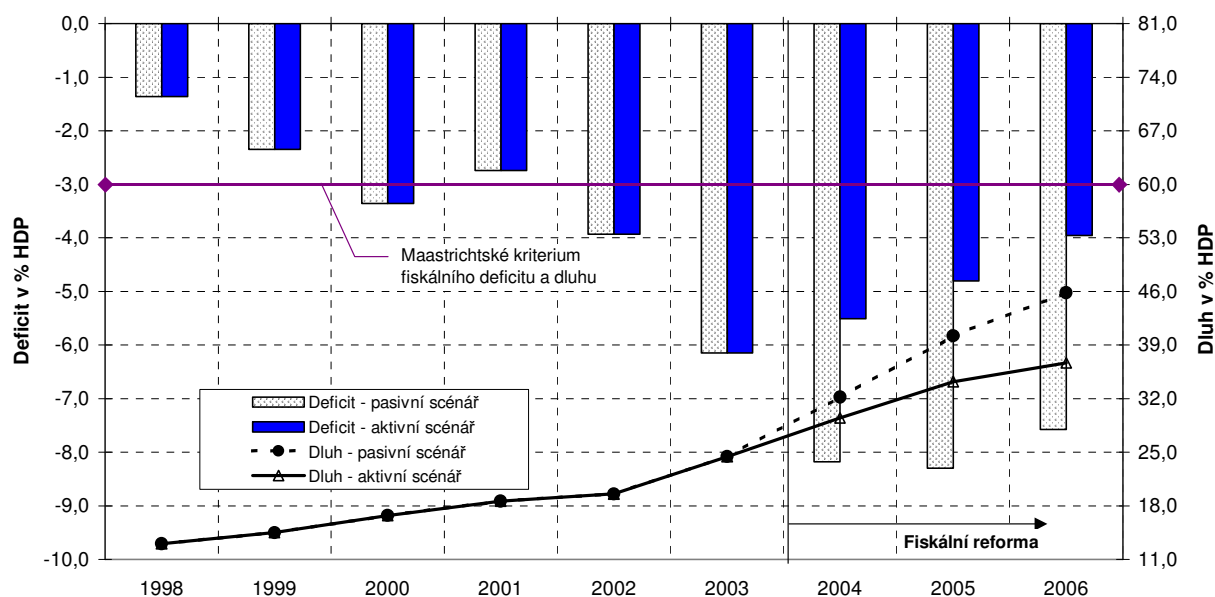
Graf č. 5: Vývoj deficitů veřejných rozpočtů a veřejného dluhu (bez závazků ČKA) v pasivním a aktivním scénáři

zdroj: MFČR (převzato)

⁷ Pasivní scénář vycházel ze situace v roce 2003 a nepředpokládal žádné změny – zásahy státu...

Graf č. 6: Vývoj deficitů veřejných rozpočtů a veřejného dluhu (bez závazků ČKA) v pasivním a aktivním scénáři

zdroj: MFČR (převzato)

Graf č. 6 zaznamenává vznikající propast mezi příjmy a výdaji veřejných rozpočtů. Nízká salda v letech 1994 – 1998 jsou částečně způsobena tím, že v těchto letech byly vytvořeny nepřímé deficity veřejných rozpočtů prostřednictvím kumulace dluhů v tehdejší Konsolidační bance (dnešní Česká konsolidační agentura – ČKA). Aktivní scénář zachycený v grafu č. byl pesimističtější než skutečný vývoj v letech 2004 až 2006, což bylo způsobeno především rychlým růstem ekonomiky a možností neomezeného přesunu nevyužitých rozpočtových prostředků do dalších let.

Zvětšující se propast mezi příjmy a výdaji veřejných rozpočtů byla způsobena především růstem výdajů, který je tvořen zejména mandatorními výdaji (z výdajů vyplývajících ze zákona – sociální transfery, platba na penzijní připojištění, stavební spoření, platba státu do zdravotního pojištění...). Vývoj těchto výdajů a jejich procentním podílu na státní rozpočtu zachycuje tabulka č. 4.

Tabulka č. 4: Vývoj celkových mandatorních výdajů jako % na výdajích státního rozpočtu

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Mandatorní výdaje	44.8	47.6	50.8	52.9	52.1	53.1	53.5	55.7	55.0
Quasi-mandatorní výdaje	23.0	23.4	22.6	22.2	22.6	22.3	26.6	27.9	26.5
CELKEM (% z výdajů SR)	67.8	71.0	73.4	75.1	74.7	75.4	80,1	83.5	81.4
CELKEM (% z HDP)	21.2	22.0	22,9	23.1	23.4	24.0	24.4	25.5	26.3

zdroj: MFČR (vlastní zpracování)

Fiskální politika byla v situaci, kdy ani tehdejší růstová fáze hospodářského cyklu nedokázala zastavit nárůst deficitů. Fiskální politika tak ztrácí funkci makroekonomického stabilizačního nástroje. Taková situace má negativní vliv na podmínky pro dlouhodobý udržitelný ekonomický růst.

Pro úplnost je třeba říci, že deficitní fiskální politika není vždy negativním jevem. Toto tvrzení platí především v období hospodářských recesí, kdy hospodářská politika zajišťuje oživení ekonomiky státu pomocí zvýšených výdajů státního rozpočtu, což se projeví schodkem. V této situaci se však ekonomika České republiky rozhodně nenachází. Právě naopak, ČR je v současné době ve fázi růstu, a proto jsou současné deficity veřejných rozpočtů alarmujícím faktem.

Růst mandatorních výdajů, které obecně způsobují velké problémy veřejných rozpočtů, zachycuje následující tabulka č. 5.

Tabulka č. 5: Dynamika veřejných výdajů v letech 1995 až 2001 podle funkčního členění

	Růst výdajů 2001 / 1995	Váha na celkových výdajích v roce 2001
Celkové výdaje veřejných rozpočtů¹⁾ z toho:	55%	100%
Sociální zabezpečení a sociální péče	95%	33.9%
Zdravotnictví	59%	15.9%
Vzdělání	29%	10.1%
Obrana	29%	8.8%
Doprava a spoje	59%	8.0%
Bydlení, komunální služby	48%	6.5%
Všeobecná veřejná správa a služby	5%	5.9%
Ostatní hospodářské záležitosti a služby	83%	5.9%
Rekreace, kultura	71%	2.5%
Zemědělství, lesnictví, rybářství, myslivost	112%	2.4%

zdroj: MFČR (převzato)

Tabulka č. 6: Veřejné výdaje ve vybraných zemích EMU a kandidátských zemích, rok 2001

Rok 2001 ESA 95; (% HDP)	ČR	PL	HU	SK	SL	EMU	GR	SP	PL
Veřejné výdaje celkem	47.1	45.3	50.2	46.6	45.6	47.0	47.5	39.6	46.0
Kolektivní spotřeba	8.1	7.2	10.1	10.0	8.1	7.9	9.9	7.6	8.4
Sociální transfery	24.4	25.1	21.4	18.6	18.0	27.5	22.2	21.9	24.2
Úroky	1.2	3.0	4.9	3.4	2.3	3.5	6.2	3.1	3.1
Kapitálové výdaje	5.0	2.6	5.1	2.7	2.5	2.8	3.8	3.4	4.2
Daňová zátěž¹⁾	37.3	33.8	38.9	31.2	40.0	41.9	37.6	35.6	36.0

zdroj: MFČR - Preparation of the candidate countries for participation in economic policy co-ordination; European Commission, Brussels 2002, a Public finances in EMU 2002, European Commission, Brussels, May 2002, (převzato).

Výše uvedený fakt dokazuje i srovnání výdajů z veřejných rozpočtů ČR a EU (průměr za všech 15 zemí) – tabulka č.7.

Tabulka č. 7: Reálné výdaje na složky HDP a jejich cenová úroveň ve srovnání s EU

(data za rok 2000)	Reálné výdaje v PPS ⁸			Cenová úroveň ČR v % EU
	ČR	EU	ČR v % EU	
HDP na obyvatele celkem	12621	22547	56%	43%
Hrubá tvorba fixního kapitálu	2654	4660	57%	58%
Konečná soukromá spotřeba domácností	6245	12822	49%	46%
Konečná spotřeba vlády⁹	4146 33% HDP	4498 20% HDP	92%	26%

Zdroj: The European Comparison Programme: aggregate – level preliminary results for 2000; Eurostat, Luxembourg, July 2002, (převzato).

Veškeré údaje jsou převedeny podle parity kupní síly. Z tabulky vyplývá, že reálný HDP na obyvatele činí 56% průměru EU. Z dalších údajů vyplývá, že tvorba fixního kapitálu je prakticky stejná a spotřeba domácností dokonce mírně nižší než 56%. Stejná situace však nepanuje v oblasti spotřeby vlády, kde 92% představuje obrovský nárůst oproti spotřebě a tvorbě fixního kapitálu. Tato skutečnost potvrzuje velmi vysoký podíl spotřeby vlády na HDP. U vyspělých zemí EU tvoří spotřeba vlády v průměru pouhých 20% v ČR je to přes 30%. Tato čísla pouze upozorňují, že situace v oblasti veřejných financí nebyla dobrá ani v porovnání s ostatními zeměmi.

⁸ **PPS = Purchasing Power Standards.** Parita kupního standardu je umělá referenční měnová jednotka na bázi eura, vycházející z průměru cen za všechny země EU.

⁹ **Reálné výdaje na konečnou spotřebu vlády** představují výdaje na výkony a výrobky, poskytované bezplatně. Poskytují se buď obyvatelstvu (zdravotnictví, školství atd.), tj. dílčí položka na *individuální služby* (celkem 2653 PPS na obyvatele), nebo jsou spotřebovávány kolektivně (správa, obrana, atd.), tj. dílčí položka na *kolektivní služby* (1521 PPS). Je nutné si uvědomit, že termínově je „konečná spotřeba vlády“ prezentovaná v této tabulce (pojem z oblasti národních účtů) poněkud jinou kategorií, než výdaje vlády běžně uváděné v rámci výkaznictví za veřejné rozpočty.

5.2. Obecné východisko – veřejný deficit

Se vstupem do eurozóny je spojena ztráta nezávislé měnové politiky, což znamená, že přizpůsobení ekonomiky šokům budeme muset řešit pomocí jiných adaptačních mechanismů. Jedním z důležitých pilířů pro stabilitu ekonomiky bude mimo jiné fiskální politika.

Z výše uvedeného vyplývá, že zdraví fiskální politiky bude do budoucna nejdůležitějším faktorem pro stabilitu ekonomiky. Užívání nástrojů fiskální politiky navíc bude také omezeno. Na jedné straně zvýšenou potřebou na její stabilizační funkci a na straně druhé společnými závazky zakotvenými v Paktu stability a růstu. Stručná charakteristika Paktu stability a růstu je zachycena v příloze č. 2.

5.2.1. Požadavky Evropské unie

Evropská unie požaduje v oblasti fiskální politiky vyrovnané hospodaření se státním rozpočtem a využívání automatických fiskálních stabilizátorů, které tlumí asymetrické šoky, aniž by bylo třeba využívat diskrečních opatření.

Zdravá fiskální politika by měla dle požadavků EU vést pomocí vestavěných fiskálních stabilizátorů ke stimulaci agregátní poptávky v době, kdy ekonomika prochází recesí a naopak tlumit přehřátí ekonomiky při expanzi. Využití diskrečních opatření je pak doporučeno pouze v situaci hluboké recese. Při hlubším propadu výkonnosti ekonomiky je pak možné uplatnění výjimky z plnění tohoto kritéria.

5.3. Situace veřejných rozpočtů České republiky

Tabulka č. 8: Saldo sektoru vládních institucí podle jednotlivých subsektorů

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vládní instituce	-6,8	-6,6	-3,0	-3,5	-2,9	-3,4
Ústřední vládní instituce	-6,1	-6,0	-2,7	-3,5	-2,8	-3,5
Místní vládní instituce	-0,5	-0,5	-0,2	-0,1	-0,5	-0,2
Fondy sociálního zabezpečení	-0,2	-0,1	-0,1	0,0	0,4	0,3

zdroj: ČSÚ, MF ČR, (vlastní zpracování).

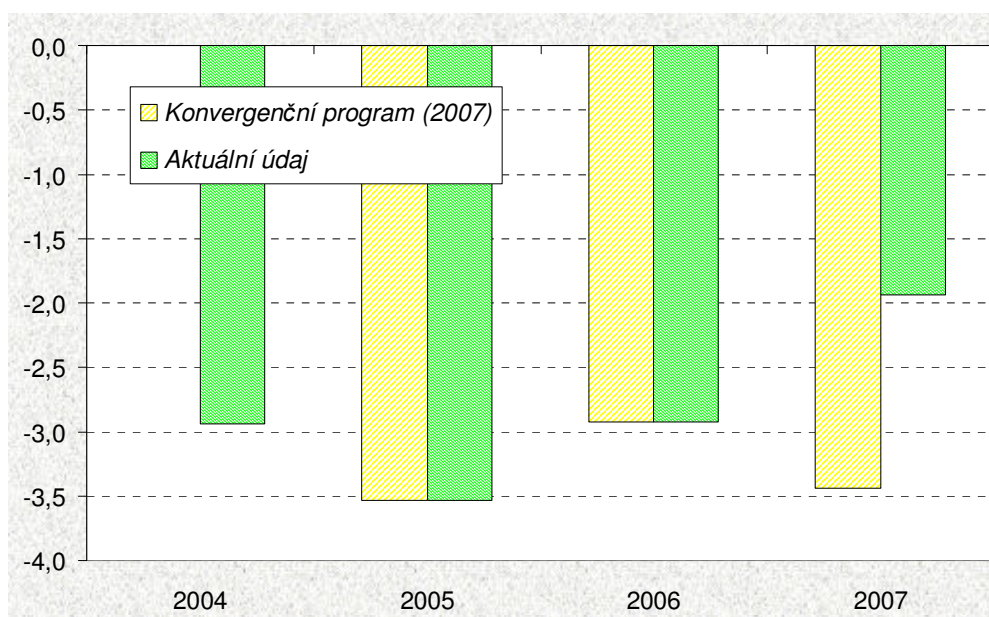
V letech 2004 až 2006 deficit veřejných financí dosahoval lepších výsledků, než bylo původně očekáváno. Tento fakt byl způsoben dobrou kondicí ekonomiky, která navýšila cyklickou složku výběru daní, na straně jedné. Na druhé straně také v důsledku nově zavedené možnosti převádět neomezený objem neutracených prostředků státního rozpočtu do příštích let. Celkový objem takto vytvořené rezervy za období 2004-2006 činil 2,1% HDP.

V roce 2007 se podepsal nárůst sociálních výdajů v důsledku změn před parlamentními volbami v roce 2006 na horším výsledku salda státního rozpočtu. Suma těchto změn tvoří cca 1 záporný procentní bod (odhad MF ČR).

Graf č.7 mapuje současnou situaci v oblasti rozpočtů vládních deficitů a porovnává je s konvergenčním programem.

Graf č. 7: Vládní deficit podle metodiky národních účtů

zdroj: MFČR, (převzato).

Údaje v tomto grafu vypadají na první pohled pro českou ekonomiku příznivě, ale musíme zohlednit fakt, že konvergenční program nezahrnoval tak rychlý růst HDP jaký byl nakonec v roce 2007 dosažen (6,5% zdroj: ČSÚ)¹⁰. Dalším faktorem pro mírnění optimismu je skutečnost, že Česko se nachází na vrcholu ekonomického cyklu, a přesto dosahuje vzhledem k fázi hospodářského cyklu značných deficitů.

Dosahování deficitů přes poměrně vysoký ekonomický růst a vrchol ekonomického cyklu, kde se ČR nachází svědčí o neudržitelnosti současného nastavení fiskální politiky.

¹⁰ Pramen: www.csu.cz – Makroekonomická ročenka 2007

Cíle České republiky – deficit státního rozpočtu

Deficit státního rozpočtu a strukturální potíže, které ho způsobují jsou dlouhodobě největším problémem v plnění konvergenčních kritérií. Současná vládní garnitura se snaží s tímto fenoménem bojovat pomocí rozsáhlé reformy veřejných financí.

5.4. Fiskální politika v kontextu EU

Tabulka č. 9: Deficit vládního sektoru v % HDP (ESA 95)

	2005	2006	2007	2008 Odhad EK
CZ	3,5	-2,9	-3,9	-3,6
AT	-1,6	-1,1	-0,9	-0,8
DE	-3,2	-1,7	-0,6	-0,3
PT	-6,1	-3,9	-3,5	-3,2
HU	-7,8	-9,2	-6,8	-4,9
PL	-4,3	-3,9	-3,4	-3,3
SL	-1,5	-1,4	-1,5	-1,5
SK	-2,8	-3,4	-2,9	-2,8

zdroj: Evropská komise, ČNB, (vlastní zpracování).

Zhoršený fiskální vývoj je ze sledovaných zemí v tabulce č. očekáván Evropskou komisí pouze v České republice (v menší míře také ve Slovinsku). Mimo ČR dojde k překročení tříprocentní hranice konvergenčního kritéria také v Portugalsku, Maďarsku a Polsku.

Důležitým faktorem, který určuje pružnost fiskální politiky, není samotná hodnota schodku, ale také charakter fiskálních výdajů. Některé výdaje je

možno pružně změnit pomocí usnesení vlády nebo podzákoných norem, jiné však vyžadují změnu zákona, což je časově náročnější.

Z tohoto hlediska členíme výdaje státního rozpočtu na mandatorní, kvazi-mandatorní, nemandatorní.

Nejméně flexibilní jsou mandatorní výdaje, jejichž změna vyžaduje kompletní legislativní proces. Tabulka č. shrnuje vývoj podílu mandatorních výdajů na státním rozpočtu.

Tabulka č. 10: Podíl mandatorních výdajů na státním rozpočtu %

	2004	2005	2006	2007	2008
podíl mandatorních výdajů na příjmech státního rozpočtu	59	54	57	60	57
podíl mandatorních výdajů na výdajích státního rozpočtu	53	51	53	55	53

zdroj: Evropská komise, ČNB, (vlastní zpracování)

Zvýšení podílu mandatorních výdajů na výdajích státního rozpočtu je důsledek volebního cyklu. Konkrétně se jedná o navýšení sociálních transferů ve volebním roce 2006, které se projevilo právě v roce 2007.

Do budoucna by mělo dojít k postupnému zlepšování, což vyplývá ze závazku vlády, který směřuje ke snížení podílu mandatorních výdajů pod 50 % do roku 2010. Tato skutečnost je vidět i v tabulce č.10, kde odhad pro rok 2008 vykazuje pokles podílu mandatorních výdajů.

Jelikož neexistuje harmonizovaná definice podílu mandatorních výdajů tak zde neuvádím přímé srovnání s dalšími zeměmi EU, protože by bylo zavádějící.

Zajímavé srovnání však nabízí tabulka č.11 , kde je vyjádřen poměr sociálních transferů a hrubé tvorbě kapitálu na celkových výdajích.

Tabulka č. 11: Podíl sociálních transferů a hrubé tvorbě kapitálu na celkových výdajích za rok 2006 (v%)

	CZ	AT	DE	HU	PL	SL	SK
sociální transfery	22,0	29,5	29,6	27,7	25,5	27,4	19,7
hrubá tvorba kapitálu	5,1	1,1	1,4	4,5	4,1	3,7	2,2

Zdroj: Evropská komise, (vlastní zpracování)

Dobrym základem pro ekonomický růst a konkurenceschopnost české ekonomiky je jeden z nejmenších podílů sociálních transferů na celkových výdajích a naopak jeden z nejvyšších podílů vládních investic mezi srovnávanými zeměmi v tabulce č. 11.

5.5. Zjednodušený scénář potřebné reformy:

- radikální změna současného penzijního systému, která by byla inspirována osvědčeným systémem v jiné úspěšné světové ekonomice a jeho následná implementace do podmínek české ekonomiky;
- pozvolné snižování daňové zátěže, tak abychom se přiblížily k hranici vyspělých ekonomik EU;
- změna systému zdravotního pojištění;
- ...

Výše uvedenou reformu můžeme považovat pouze za hrubý nástin, ale zachycuje změny, které by nevedly pouze k dočasnému kosmetickému

vylepšení současné situace veřejných financí, avšak změnily by nevhodnou strukturu veřejných financí. Tento úkol však není lehký. Nelze nalézt ani nejlepší variantu a jakákoli změna v této oblasti je citlivá z hlediska volebních preferencí a také náročná z hlediska politické podpory v parlamentu ČR.

Na závěr této kapitoly bych chtěl říci, že zásadním doporučením v této oblasti je provést reformní změny (především na výdajové straně), které si současná situace vyžaduje. Současná patová situace nenahrává reformám.

6. Kriterium hrubého veřejného dluhu

Celkový státní dluh nesmí překročit 60% hodnoty HDP. Regule připouští možnost dočasné výjimky u výše deficitu státního rozpočtu a dluhu v tom případě, jde-li o mimořádný jev a projevuje-li se dlouhodobější tendence poklesu státního dluhu.

6.1. Definice

Státní dluh je tvořen souhrnem státních finančních pasiv (závazky státu vzniklé ze státem přijatých zahraničních půjček, úvěrů od bank a z vydaných státních dluhopisů a jiné závazky státu).

Rozhodující veličina pro vyhodnocení konvergenčního kritéria je podíl státního dluhu k objemu hrubého domácího produktu v běžných cenách (v %).

6.2. Vývoj státního dluhu v minulosti

Konvergenční kritérium týkající se podílu státního dluhu na HDP velmi úzce souvisí s deficitem veřejných rozpočtů čili s předchozím kritériem. Na státní zadlužení mají totiž deficity přímý vliv a velmi zjednodušeně můžeme říci, že zde tento vztah: čím vyšší deficit, tím rychleji roste státní zadlužení.

Tabulka č. 12: Vývoj státního dluhu ČR

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Státní dluh/ HDP	10,5	9,2	9,6	9,8	11,0	13,2	14,7
Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
Státní dluh/ HDP	16,1	19,1	21,1	23,1	24,8	25,1	

zdroj: ČSÚ, (vlastní zpracování)

Sama hodnota veřejného dluhu je relativně nízká jak pro plnění konvergenčních kritérií, tak pro stabilitu země. Nebezpečí tedy není v samotné výši veřejného dluhu v poměru k HDP, ale v dlouhodobé dynamice jeho růstu jak můžeme vidět v tabulce č. 12.

Prostor pro aktivní fiskální politiku, která bude muset reagovat na negativní exogenní šoky, bude pro českou ekonomiku omezen faktem, že vláda nesnižuje fiskální deficit dostatečně rychle, a to především v kontextu vysokého ekonomického růstu. Oblast státního dluhu je přímo propojena s deficitem rozpočtů, tudíž analýza a doporučení pro tuto oblast jsou logicky společné.

Tabulka č. 13: udává srovnání poměru hrubého konsolidovaného dluhu k HDP mezi vybranými členy EU.

Tabulka č. 13 : Veřejný dluh, pro rok 2008 – odhad Evropské komise (v % HDP)

	2005	2006	2007	2008
Česká republika	30,4	30,6	30,6	30,9
Rakousko	63,4	62,2	60,6	59,2
Německo	67,9	67,9	65,4	63,6
Portugalsko	64,0	67,4	65,4	65,8
Maďarsko	61,7	67,5	67,1	68,1
Polsko	41,9	42,0	48,4	49,1
Slovinsko	28,0	28,5	27,5	27,2
Slovensko	34,5	33,1	29,7	29,4

zdroj: Evropská komise, (vlastní zpracování)

6.3. Výhled v oblasti státního dluhu

Největší hrozbou pro stabilní vývoj veřejných financí České republiky je stárnutí populace. Další země EU se potýkají v této oblasti se stejnými potížemi. V ČR se k tomuto problému přidává ještě aktuální nevyrovnanost krátkodobého vládního hospodaření, která má především strukturální charakter.

V tabulce č. 14 je uvedena extrapolace vývoje dluhu vládního sektoru.

Tabulka č. 14: Vývoj hrubého veřejného dluhu (v % HDP)

	2006	2010	2030	2050
Česká republika	30,6	34,0	91,0	315,0
Rakousko	62,2	57,0	11,0	-15,0
Německo	67,9	64,0	51,0	99,0
Portugalsko	67,4	62,0	63,0	210,0
Maďarsko	67,5	68,0	81,0	226,0
Polsko	42,0	49,0	-9,0	-102,0
Slovinsko	28,5	27,0	66,0	273,0
Slovensko	33,1	30,0	44,0	149,0

zdroj: Evropská komise, (vlastní zpracování)

V tabulce č. 14 je uvedené simulace, která nepočítá s reformními změnami a zohledňuje demografický vývoj v jednotlivých zemích. Česká republika vykazuje nejzávažnější nárůst státního dluhu v rozmezí let 2030 a 2050. Z údajů této tabulky vyplývá, že bez rozsáhlé reformy důchodového a zdravotního systému, je situace do budoucna neudržitelná.

Pro úplnost je třeba uvést, že údaje tabulky č. 14 nezahrnují současnou reformu zdravotnictví, která je z hlediska budoucího udržení vyrovnaných rozpočtů se zohledněním stárnutí populace, správným krokem.

6.4. Doporučení

Při zmírňování schodkovosti rozpočtů, které zbrzdí růst státního dluhu, by se měla vláda zaměřit především na výdajovou stranu. Samotná struktura státního dluhu a obhospodařování jeho úroků je ve srovnání s vyspělými ekonomikami EU na dobré úrovni, proto v této oblasti nemusí být učiněna žádná zásadní opatření.

7. Kriterium stability kurzu měny

Kriterium stability kurzu měny a účasti v ERM II znamená, že členský stát dodržoval normální rozpětí, která jsou stanovena mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, bez značného napětí během alespoň dvou posledních let před šetřením. Zejména v tomto období nedevalvoval bilaterální směnný kurz své měny vůči měně kteréhokoliv jiného členského státu (po zavedení eura vůči euru) z vlastní iniciativy.

Kritéria pro vstup do kurzového mechanismu ERM II

Příslušná dohoda stanovující konkrétní podmínky účasti v kurzovém mechanismu bude podepsána prezidentem ECB a guvernérem ČNB. Před tímto krokem bude ministry financí zemí eurozóny a zemí účastnících se systému ERM II rozhodnuto o centrální paritě české koruny k euru a o standardním flukтуаčním rozpětí pro povinné intervence zúčastněných centrálních bank. V této souvislosti Rada ECOFIN ve zprávě pro zasedání Evropské rady v Nice (prosinec 2000) jasně deklarovala, že nepokládá za žádoucí, aby členské země před vstupem do ERM II používaly jiná kurzová uspořádání, než zavěšení na euro nebo řízený floating s eurem jako referenční měnou, protože účast v ERM II vyžaduje definici centrální parity vůči euru..Z tohoto hlediska současný kurzový režim v ČR, tj. řízený floating s eurem jako referenční měnou, daným podmínkám vyhovuje.

7.1. Situace v oblasti směnného kurzu

Česká republika se v květnu 2004 stala členem EU. Se vstupem do této organizace byl ČR udělen status členské země EU s odkladem zavedení eura jako jednotné měny. ČNB se stala v okamžiku vstupu do EU členem

Evropského systému centrálních bank (ESCB), měnově politického rozhodování v celoevropském měřítku se však až do doby zavedení eura zúčastňovat nebude.

7.2. Kurzový mechanismus ERM II a kurzové konvergenční kritérium¹¹

Kurzový mechanismus ERM II (Exchange Rate Mechanism) je mechanismus fixování měn zúčastněných zemí na euro v rámci tzv. fluktuačního pásma. Pro českou korunu to znamená, že bude stanovena centrální parita oproti euru a zároveň širší fluktuačního pásma. Na setrvání kurzu v tomto pásmu se podílí společně národní centrální banka, v našem případě ČNB, spolu s Evropskou centrální bankou. Kurzové konvergenční kritérium je jedním z kritérií pro přijetí eura. Splnění tohoto kritéria vychází ze setrvání v ERM II. v užším fluktuačním pásmu. Hlavním úkolem tohoto kritéria je otestovat národní měnu z hlediska stability. Fluktuační pásmo v ERM II. je $\pm 15\%$, zatímco pro splnění konvergenčního kritéria je potřeba se pohybovat v pásmu $\pm 2,25\%$.

7.3. Charakteristika kurzového mechanismu ERM II¹²

ERM II vychází z původního kurzového mechanismu ERM, který byl zaveden v souvislosti s vytvořením ECU (European Currency Unit) v roce 1979. Kurzový mechanismus ERM prošel v posledních letech dynamickým vývojem. Významný vliv na tento mechanismus měly především dvě události:

- měnové změny z let 1992 a 1993, které rozšířily fluktuační pásmo z 2,25 % na 15%,

---

¹¹ Pramen: www.cnb.cz - Kurzový mechanismus ERM II a kurzové konvergenční kritérium

¹² Pramen: www.cnb.cz - Kurzový mechanismus ERM II a kurzové konvergenční kritérium

- zavedení jednotné měny euro, které způsobilo posun od multilaterálního kurzového systému ERM (princip provázanosti jednotlivých měn) k bilaterálnímu systému ERM II, kde jsou měny vázány na euro.

Základní rysy ERM II:

- centrální parita a flukтуаční pásmo měn zúčastněných zemí vůči euru jsou stanoveny na základě standardní procedury za účasti ministrů financí, ECB, guvernérů národních centrálních bank a Evropské komise;
- standardní flukтуаční pásmo je $\pm 15\%$, což nevylučuje možnost stanovení užšího pásma;
- intervenční podpora ECB národní centrální banky (NCB) je automatická na hraně
- stanoveného pásma (tzv. marginal interventions); případné intervence uvnitř pásma (tzv. intramarginal interventions) ECB nemusí, ale může, podpořit;
- ECB a NCB mají právo zdržet se intervencí v případě ohrožení cíle cenové stability;
- změna centrální parity je prováděna na základě standardní procedury, kterou mají právo vyvolat jak ECB, tak členská země.

7.4. Vyhodnocování kurzové stability¹³

Vyhodnocování plnění kurzového konvergenčního kritéria vychází z příslušných ustanovení Smlouvy o Evropské unii. Současná pozice pro vyhodnocení kritéria je následující:

- země se musí v době hodnocení plnění kritéria účastnit v ERM II nejméně dva roky,
- v hodnoceném dvouletém období nesmí dojít k devalvaci centrální parity,

---

¹³Pramen: www.cnb.cz - Kurzový mechanismus ERM II a kurzové konvergenční kritérium

- splnění kritéria vyžaduje udržení devizového kurzu v intervalu $\pm 2,25\%$ (tj. užším, než je standardní fluktuační pásmo) okolo centrální parity ERM II „bez výrazného napětí“ (k udržení tohoto pásma nesmí dojít pomocí výrazných intervencí či netržních zásahů, to by mohlo vést k nesplnění kritéria). Pokud dojde k pohybu devizového kurzu mimo toto pásmo, je nutné rozlišovat mezi porušením apreciační a depreciační hranice (porušení apreciační hranice je z hlediska plnění kritéria příznivější než opačné překročení) a zkoumat délku odchylky, důvody odchylky a nastavení úrokových sazeb a intervenční politiky v době vybočení z intervalu.

7.5 Plusy a mínusy setrvání v ERM II

7.5.1. Pozitiva

Hlavním přínosem setrvání v ERM II je jeho stabilizující úloha. Další výhodou je pozitivní vliv na sladěnost makroekonomických politik. Tyto přínosy se pozitivně projevily v uplynulých letech ve většině evropských politik. Předmětem diskuze zůstává fakt, jestli se tato pozitiva projeví v transformujících se ekonomikách, kde panují rozdílné podmínky v porovnání s vyspělými ekonomikami (především méně stabilní ekonomické prostředí, příliv investic, strukturální změny a další faktory).

Stabilizační role ERM II pro kurzový vývoj

Podstata stabilizační role ERM II spočívá v oznámení centrální parity, která by měla ovlivnit trhy k omezení kurzových fluktuací. Hlavním omezením stabilizační role však je skutečnost, že centrální parita může být změněna, což je u tranzitivních ekonomik velmi pravděpodobné. Velký vliv na stabilitu české

koruny, která se bude účastnit ERM II, budou mít intervence ECB, což odradí spekulanty od kapitálových útoků.

Vliv ERM II na konzistentnost makroekonomických politik

Vstupu do kurzového mechanismu by měla odpovídat správná fiskální a strukturální politika. Z doporučení ČNB vyplývá, že ERM II by neměl být spouštěcí mechanismus ke konsolidaci veřejných financí, ale naopak jeho přirozeným vyústěním. To je správná teze, které by se měla každá vláda držet, protože současná situace naší tranzitivní ekonomiky není připravena na přirozené setrvání v tomto mechanismu především proto, že pohybování s centrální paritou, vyplývající z předpokládané apreciacie kurzu, by omezilo kredibilitu koruny a především stabilizační roli ERM II.

ERM II jako mechanismus stabilizující inflaci

Stabilní kurz má pozitivní vliv na inflaci. Tento fakt známe z teorie a potvrzuje jej i současná situace v ostatních ekonomikách EU. Vliv na inflaci je jak přímý prostřednictvím stabilizace cen od importérů, tak nepřímý, protože ovlivňuje inflační očekávání a to pak inflaci.

7.5.2. Negativa

Měnový kurz nepůsobí jako samostatná ekonomická veličina, ale funguje v kontextu ostatních veličin. Dále působí pozitivně při hospodářských recesích, kdy při jeho oslabování vůči ostatním měnám v kontextu dalších ekonomických veličin dochází ke stimulaci hospodářského růstu pomocí stimulace exportu. Výše uvedené fakty můžeme brát jako nevýhodu setrvání v ERM II, protože „umělé“ udržování v daných mantinelech nevyjadřuje skutečnou situaci kurzu a nenapomáhá ani stimulaci exportu. Na druhou

stranu, kdyby bylo třeba rozsáhlých zásahů centrálních bank (ČNB, ECB), vedlo by to k nesplnění konvergenčního kritéria. Tato nevýhoda není z tohoto důvodu značná, protože pokud by nastala situace, která by vyžadovala silné intervence, postrádaly by tyto intervence smysl jak z hlediska splnění konvergenčních kritérií, tak z hlediska negativního dopadu na umělý zásah do makroekonomické provázanosti veličin.

7.6. Strategie ČR v oblasti ERM II

Stabilizační role ERM II, která se projevila ve vyspělých zemích, je u nás oslabena situací, ve které se nacházíme. Jedním z faktorů je silný příliv investic, mezi další můžeme zařadit apreciační tendence české koruny, které oslabují kredibilitu centrální parity a tím stabilizační roli ERM II. Tranzitivní ekonomiky procházejí změnami v oblasti strukturální a fiskální politiky, což snižuje pozitiva ERM II. Z toho logicky vyplývá, že delší setrvání v tomto mechanismu než je požadovaná délka dvou let by bylo zbytečné.

7.7. Institucionální aspekty přistoupení ¹⁴

Prvním krokem pro nové členské země EU, který však není přímou součástí procedury zapojení do ERM II, je připojení se ke Smlouvě mezi ECB (Výbor pro ekonomické a finanční otázky) a národními centrálními bankami členských států mimo eurozónu. Smlouvu je možno podepsat, ale o vstup do ERM II usilovat až později.

Vlastní procedura zapojení se do ERM II obsahuje následující kroky:

- Kurzová procedura (Exchange-rate procedure)
  - může být iniciována důvěrným společným požadavkem ministra financí a guvernéra centrální banky země požadující zapojení do ERM II (ale i subjektů přijímajících rozhodnutí), který je adresován ministru ECOFIN země předsedající EU;
  - současně členové EFC z iniciující země informují prezidenta a sekretáře EFC;
  - probíhá na uzavřeném tajném jednání Výboru pro ERM II;
  - možnost odsouhlasení s orgány domácí země po dosažení shody nad centrální paritou a fluktuačním pásmem.
- Výbor pro ERM II (ERM II Committee)
  - svolává prezident EFC; členy jsou členové EFC z národních administrací, členové EFC z centrálních bank zemí mimo eurozónu, dva zástupci ECB, dva zástupci Komise, prezident alternátů EFC, prezident EFC, sekretář a dva členové sekretariátu EFC;
  - jednání je jakýmsi „před-screeningem“ zemí žádajících o zavedení eura: výbor diskutuje a určuje, zda je makro rámec uchazečů o ERM II konzistentní se vstupem do ERM II, a to zejména ve vztahu k Hlavním směrům hospodářských politik (Broad Economic Policy Guidelines) a Paktu stability a růstu;

---

¹⁴ Pramen: Evropská komise – Atény, 28.5.2003 – „Procedural steps to allow participation in ERM II“

- výbor bude také diskutovat správnou centrální paritu a flukтуаční pásmo;
- před schůzí výboru k centrální paritě a flukтуаčnímu pásmu proběhnou porady rozhodujících orgánů ECB.
- Kurzová schůzka k ERM II (ERM II Exchange-rate meeting)
  - svolává ministr ECOFINu předsedající země EU, složení: ministři zemí eurozóny, ministři a guvernéři CB zemí EU mimo eurozónu, prezident ECB, zástupci Evropské komise a prezident a sekretář EFC;
  - konečné schválení centrální parity a flukтуаčního pásma.
- Závěrečné komuniké jménem EU obsahuje následující body:
  - kdo inicioval proceduru a kdo udělal rozhodnutí;
  - rozhodnutí;
  - centrální parita;
  - flukтуаční pásmo;
  - vyjádření k hospodářské politice členské země;
  - prohlášení o projednání intervenčních bodů mezi ECB a národní centrální bankou.

Celý výše uvedený proces může trvat několik dní (v případě shody zúčastněných orgánů, jako tomu bylo při přijímání Rakouska do ERMII), ale může zabrat také několik měsíců (případ Dánska).

7.8. Vyhodnocení kurzového kritéria

Vyhodnocení tohoto kritéria je možné provádět až po vstupu do ERM II. a s tím souvisejícím vyhlášením centrální parity pro kurz naší měny. Vývoj v posledních několika letech ukazuje, že odchylky nepřekračují pásmo $\pm 15\%$. Dlouhodobě a především v posledních měsících se projevuje trend posilující koruny, který je způsoben především zájmem investorů o Českou republiku. Do budoucna můžeme předpokládat plnění tohoto kritéria.

7.9.1. Korelace

Podobný pohyb kurzů dvou měn vůči další měně vyjadřuje podobnost faktorů, které utvářejí pohyb kurzů. Vysoká korelace kurzů dvou měn oproti třetí může být indikátorem, že dané země mohou sdílet jednotnou měnu.

V dalším textu uvádím rozbor, který využívá bivariate GARCH model pro odhad korelace mezi kurzy české koruny, maďarského forintu, polského zlotého, slovinského tolaru, slovenské koruny a eura k americkému dolaru.

Vysoká korelace vyjadřuje vysokou podobnost pohybů měnových kurzů a tím nižší intenzivnost asymetrických šoků v jednotlivých ekonomikách.

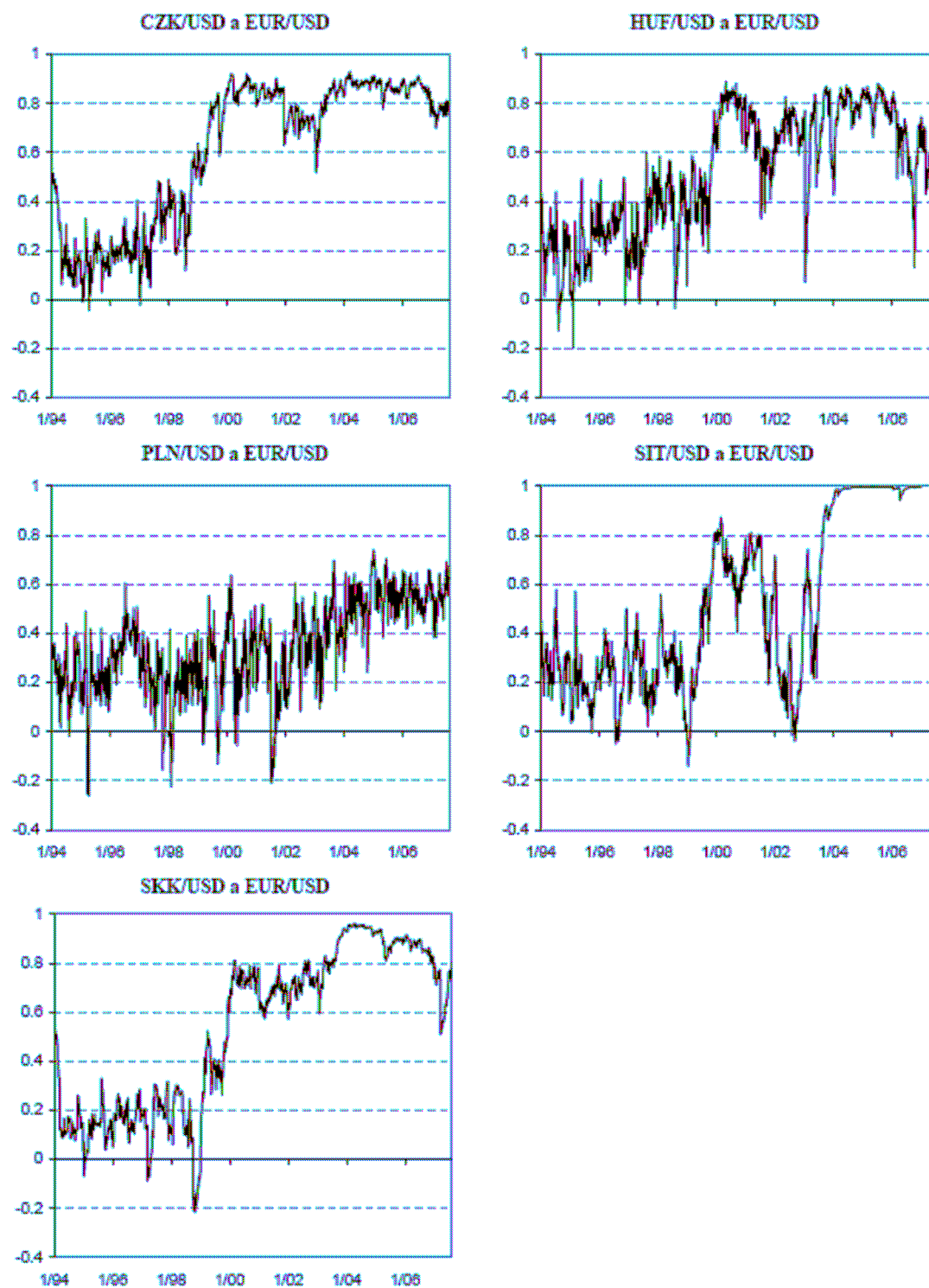
Vývoj korelačních koeficientů je zachycen v grafu č. 8.

Z grafu č. 8 můžeme, vyčíst, že od roku 2000 je korelace s eurem relativně vysoká. V letech 2001 a 2002 sice došlo k poklesu korelace z důvodu apreciacie české koruny, ale v dalších letech se korelace opět dostala na poměrně vysokou úroveň. Korelace české koruny a eura v posledních letech se pohybuje kolem hodnoty 80%.

V roce 2007 se opět korelační koeficient snížil, což je spojeno především se silně posilující korunou, která posiluje rychleji než euro k dolaru.

Česká koruna má v porovnání s polským zlotým a v posledních letech i s maďarským forintem vyšší korelaci s menším rozpětím pohybu. Slovenská koruna vykazuje v této oblasti podobné hodnoty.

Graf č. 8: Korelační koeficient měnových kurzů k americkému dolaru

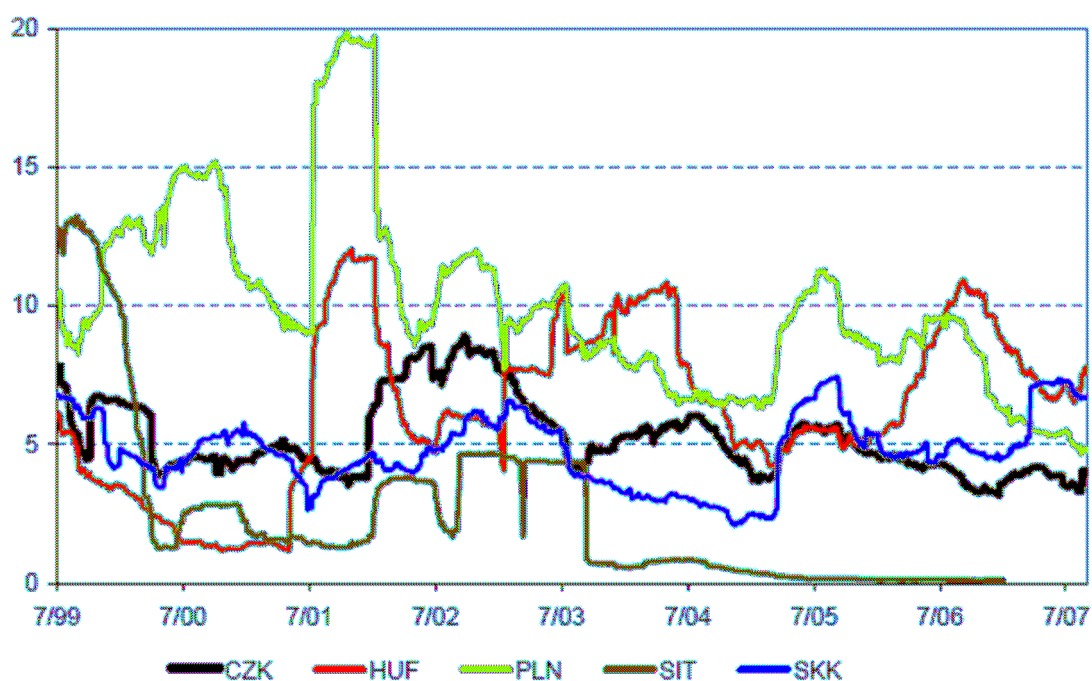
zdroj: Bloomberg, výpočet ČNB, (převzato)

7.9.2. Volatilita měnového kurzu

Jiným pohledem na analýzu konvergence měnových kurzů je vyhodnocení volatility kurzu. Čím nižší je volatilita vzájemného kurzu dvou zemí, tak tím lépe mohou sdílet společnou měnu.

Vývoj tohoto indikátoru vidíme v grafu č. 9.

Graf č. 9: Historická volatilita měnových kurzů k euru

zdroj: ČNB, (převzato)

Historická volatilita je měřena na základě vývoje anualizované směrodatné odchylky denních výnosů za posledních šest měsíců. Z grafu lze vyčíst, že česká koruna patřila k měnám s průměrnou až nižší volatilitou v porovnání s měnami ostatních srovnávaných zemí.

8. Další kritéria konvergence

V další části se zaměřím na kritéria konvergence, která nejsou přímo zahrnuta v konvergenčním programu. Přesto jejich hodnoty patří mezi důležité ukazatele, které určují míru sladění a jsou také vyhodnocovány Evropskou komisí.

Další kritéria pro reálnou konvergenci, která nejsou přímo zahrnuta v konvergenčním programu.

8.1. Pružnost trhu práce

Pružnost trhu práce je významným vyrovnávacím procesem, jehož důležitost po vstupu do eurozóny významně roste, protože dojde ke ztrátě jiných stabilizačních nástrojů.

Dva základní faktory, které determinují pružnost trhu práce jsou:

- flexibilita pracovní síly (dlouhodobá nezaměstnanost, regionální rozdíly v nezaměstnanosti)
- institucionální faktory

8.1.1. Dlouhodobá nezaměstnanost

Dlouhodobá nezaměstnanost v ekonomické je většinou způsobena především strukturálními potížemi ekonomiky.

Tabulka č. 15: Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (v%)

(Podíl osob bez práce 12 a více měsíců a pracovní síly)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	2,0	3,2	4,2	4,2	3,7	3,8	4,2	4,2	3,9
Rakousko	1,3	1,2	1,0	0,9	1,1	1,1	1,3	1,3	1,3
Německo	4,5	4,1	3,7	3,7	3,9	4,5	5,4	5,0	4,7
Portugalsko	2,2	1,8	1,7	1,5	1,7	2,2	2,9	3,7	3,8
Maďarsko	4,2	3,3	3,1	2,6	2,5	2,4	2,7	3,2	3,4
Polsko	4,7	5,8	7,4	9,2	10,9	11,0	10,3	10,2	7,8
Slovinsko	3,3	3,3	4,1	3,7	3,5	3,5	3,2	3,1	2,9
Slovensko	6,5	7,8	10,3	11,3	12,2	11,4	11,8	11,7	10,2

Zdroj: Eurostat

Z údajů o dlouhodobé nezaměstnanosti je vidět, že Česká republika v roce 2006 je na tom hůře než Rakousko, Portugalsko, Slovinsko a Maďarsko. Naopak lépe vyznívá toto srovnání s ČR nejbližšími ekonomikami – Polsko, Slovensko. Menší dlouhodobá nezaměstnanost je v ČR také oproti Německu, které patří mezi členy eurozóny, kteří se potýkají se strukturálními potížemi.

Jiný údaj spojený s dlouhodobou nezaměstnaností zachycuje tabulka č. 16.

Tabulka č. 16: Podíl dlouhodobě nezaměstnaných (%)

(Podíl dlouhodobě nezaměstnaných a všech nezaměstnaných)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	31	37	49	52	50	49	51	53	54
Rakousko	30	30	26	24	27	26	28	25	27
Německo	51	51	51	50	48	50	56	53	56
Portugalsko	43	39	42	38	35	35	44	48	50
Maďarsko	50	48	48	45	43	41	44	45	45
Polsko	47	43	46	50	55	56	54	58	56
Slovinsko	45	45	61	60	56	53	52	47	49
Slovensko	52	48	55	59	65	65	65	72	76

Zdroj: Eurostat

Tabulka č. 16 s podílem dlouhodobě nezaměstnaných na všech zaměstnaných poskytuje podobný vývoj míra dlouhodobé nezaměstnanosti, což poukazuje na přetrvávající strukturální obtíže.

Příčina dlouhodobé nezaměstnanosti je především v nastavení systému sociálních dávek, který dlouhodobě nezaměstnané dostatečně nemotivuje, aby pracovaly. Dalším aspektem je černý trh práce, který souvisí se špatnou nedokonalým právním prostředím.

8.1.2. Regionální rozdíly v nezaměstnanosti

Regionální rozdíly v nezaměstnanosti přímo určují flexibilitu pracovní síly. Konkrétně se jedná o ochotu se přestěhovat kvůli práci.

Regionální rozdíly v nezaměstnanosti můžeme vyjádřit pomocí variačního koeficientu míry nezaměstnanosti. Tabulka č. 17 zachycuje tento koeficient pro oblasti NUTS 2 a další tabulka č. ukazuje stejný koeficient pro oblasti NUTS 3 – kraje.

Tab. č. 17: Variační koeficient míry nezaměstnanosti pro oblasti NUTS 2

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Česká republika	33	39	39	44	42	42	46
Rakousko	29	33	36	43	43	41	40
Německo	51	59	62	54	47	46	41
Portugalsko	31	31	29	31	30	25	22
Maďarsko	35	32	31	32	33	28	27
Polsko	23	19	18	17	16	16	15
Slovensko	27	27	25	23	27	31	37

zdroj: Eurostat

Tab. č. 18: Variační koeficient míry nezaměstnanosti pro oblasti NUTS 3

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Česká republika	39	44	45	48	45	44	47
Rakousko	31	36	39	44	44	42	42
Německo	-	-	65	59	52	51	45
Portugalsko	37	36	35	35	35	33	30
Maďarsko	37	36	35	36	37	32	30
Polsko	36	38	36	27	26	23	22
Slovensko	31	29	28	31	36	37	42

zdroj: Eurostat

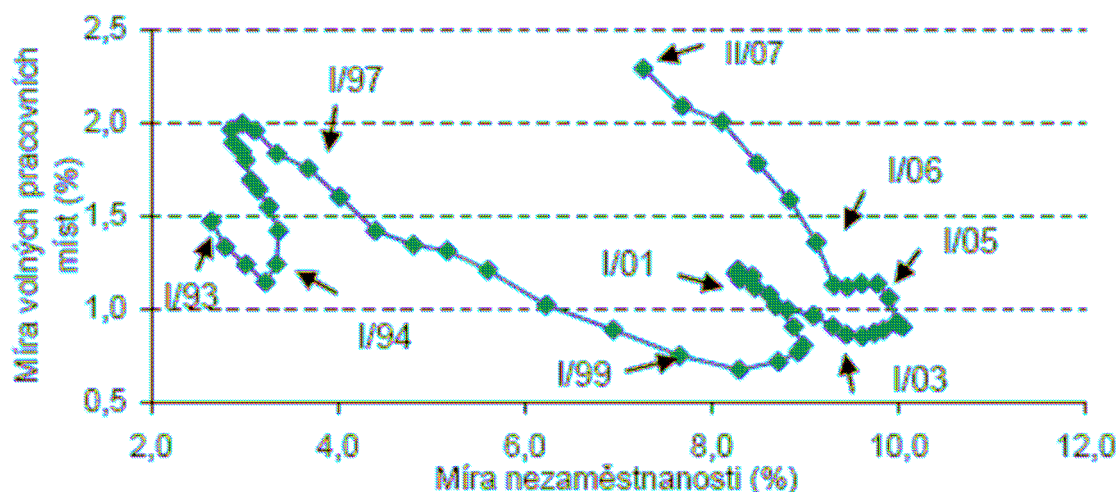
Z údajů v tabulkách č. 17 a č. 18 vidíme, že Česká republika vykazuje nejvyšší hodnoty variačního koeficientu míry nezaměstnanosti. Další negativním údajem je, že se tento koeficient meziročně zvyšuje. Dlouhodobě vysoké regionální rozdíly v nezaměstnanosti v ČR ukazují nízkou pružnost trhu práce v oblasti mobility obyvatelstva.

8.1.3. Cyklická a strukturální nezaměstnanost

Beveridgeova křivka vyjadřující závislost mezi vývojem volných pracovních míst a nezaměstnaností nám umožňuje rozlišit strukturální a cyklickou nezaměstnanost. Opačný pohyb nezaměstnanosti a počtu volných pracovních míst je spojen se změnami cyklické složky nezaměstnanosti. Současný pohyb nezaměstnanosti a počtu volných pracovních míst zase signalizuje změny ve strukturální nezaměstnanosti.

Vývoj Beveridgeovy křivky zachycuje graf č. 10.

Graf č. 10: Beveridgeova křivka

zdroj: MPSV, (převzato)

Z grafu č. 10 je patrné, že do roku 2004 dochází ke snižování cyklické nezaměstnanosti a od roku 2006 se dokonce tempo snižování cyklické nezaměstnanosti zvýšilo.

Další charakteristikou trhu práce ČR, kterou můžeme vyčíst z grafu je skutečnost, že období recese je spojeno s nárůstem strukturální nezaměstnanosti.

V oblasti pracovního trhu je nutné udělat několik reformních kroků, které povedou ke zvýšení pružnosti pracovníků, jak s ohledem na mobilitu pracovní síly, tak s ohledem na její kvalifikaci.

Další potvrzení nízké mobility české pracovní síly ukazuje tabulka č. , kde Česká republika patří mezi země s nejmenší migrací obyvatelstva, což přímo souvisí s ochotou stěhovat se za prací.

Tabulka č. 19: Objem vnitřního stěhování (na 1000 obyvatel)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	19,6	19,4	20,0	21,9	20,7	21,2	20,9	21,9
Rakousko	33,0	32,3	34,8	42,9	43,9	34,8	35,3	-
Německo	48,3	-	47,1	46,6	46,1	45,3	-	-
Maďarsko	-	22,4	21,3	22,9	23,9	21,6	22,0	-
Polsko	11,2	10,2	9,7	10,6	11,3	11,3	-	-
Slovensko	14,6	14,3	14,9	16,7	15,7	15,8	16,2	-

Zdroj: Eurostat

8.2. Flexibilita bankovního sektoru

Dalším důležitým faktorem pro stabilitu ekonomiky je schopnost bankovního sektoru vstřebávat vnější šoky. Silný finanční sektor může napomoci ekonomice odolávat dopadům ekonomických šoků. V opačném případě, kdy mají banky slabou pozici, mohou naopak zesílit nepříznivé účinky asymetrických šoků, které budou působit po přijetí společné evropské měny.

8.2.1. Rizikové úvěry

Tabulka č. 20 udává podíl úvěrů v selhání na úvěrech celkem. Toto měřítko patří mezi důležité ukazatele síly bankovního sektoru.

Tabulka č. 20:

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	21,0	22,4	19,9	13,7	8,9	4,8	4,0	3,9	3,7
Rakousko	3,2	3,0	2,9	3,1	3,9	3,7	3,3	2,6	2,9
Německo	4,5	4,2	4,7	4,6	5,0	5,3	5,1	4,8	4,0
Portugalsko	-	-	2,2	2,1	2,3	2,4	2,0	1,6	1,7
Maďarsko	5,9	3,4	2,5	2,7	3,1	2,7	2,7	2,5	2,5
Polsko	10,9	13,2	14,9	17,8	21,1	21,2	14,9	11,0	7,3
Slovinsko	5,4	5,2	5,2	7,0	7,0	6,5	5,5	4,8	4,1
Slovensko	35,0	29,0	21,7	22,0	11,2	9,2	7,2	5,6	3,3
EA-12	-	-	3,3	4,1	3,3	3,4	3,1	3,0	-

zdroj: ČNB

V tomto ohledu se ČR velmi přiblížila vyspělým západním ekonomikám a některé dokonce předstihla – Německo. Vysoký podíl rizikových úvěrů v minulosti je samozřejmě spojen s transformačním procesem v české ekonomice. Zajímavé je přímé srovnání s Maďarskem, které procházelo velmi podobným transformačním procesem jako ekonomika ČR. Maďarsko však nevykazuje tak vysoký podíl úvěrů, které selhaly. Tento fakt je částečně spojen s tím, že v Maďarské ekonomice se do bankovního sektoru vložili velcí zahraniční investoři, kteří přistupovali konzervativněji k poskytování úvěrů. Pouze Slovensko vykazovalo na konci devadesátých let z porovnávaných zemí tak vysoké hodnoty jako ČR.

8.2.2. Kapitálová přiměřenost

Kapitálová přiměřenost bankovního sektor v ČR dosáhla v roce 2006 11,4 %. Tato hodnota se pohybuje nad stanoveným limitem (8 %) a je srovnatelná s ostatními vyspělými evropskými ekonomikami. Hodnota tohoto ukazatele určuje bezproblémové krytí potenciálních rizik. Srovnání kapitálové přiměřenosti uvádím v tabulce č. .

Tabulka č. 21: Kapitálová přiměřenost bankovního sektoru

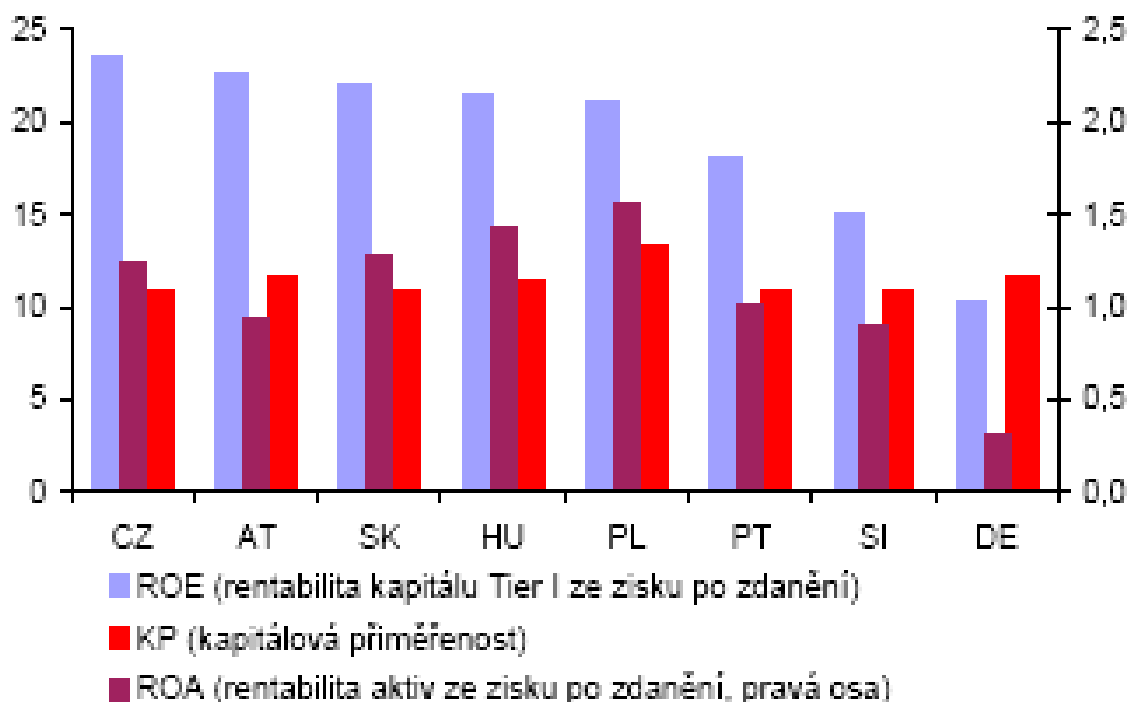
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	11,9	13,6	14,9	15,4	14,2	14,5	12,6	11,9	11,4
Rakousko	11,6	11,0	10,6	11,5	11,3	12,1	11,9	11,5	11,6
Německo	11,4	11,5	11,7	12,0	12,7	13,4	13,2	12,2	11,7
Portugalsko	11,1	10,8	9,2	9,5	9,8	10,0	10,4	11,3	10,9
Maďarsko	15,3	14,2	13,7	13,9	13,0	11,8	12,4	11,6	11,3
Polsko	11,7	13,2	12,9	15,0	14,2	13,8	15,5	14,5	13,1
Slovinsko	16,0	14,0	13,5	11,9	11,9	11,5	11,8	10,5	11,0
Slovensko	3,2	5,3	2,4	13,4	21,3	21,6	18,7	14,8	13,1
EA-12	11,6	12,1	11,6	12,1	11,9	11,9	11,8	11,8	12,0

zdroj: ČNB

8.2.3. Rentabilita aktiv

České banky v posledních letech dosáhly vysoké rentability aktiv ze zisku před zdaněním. Dosažené vysoké zhodnocení aktiv můžeme přičítat úrokové a poplatkové politice bank a také menší potřebou opravných položek, které bylo v minulosti nutno tvořit především na rizikové úvěry. V grafu č. je vidět srovnání rentability bankovního sektoru. Mimo Polska a Maďarska vykazuje ČR nejvyšší rentabilitu aktiv ze zisku před zdaněním.

Graf č. 11: Rentabilita a kapitálová přiměřenost bank v roce 2006 (%)

zdroj: ČNB

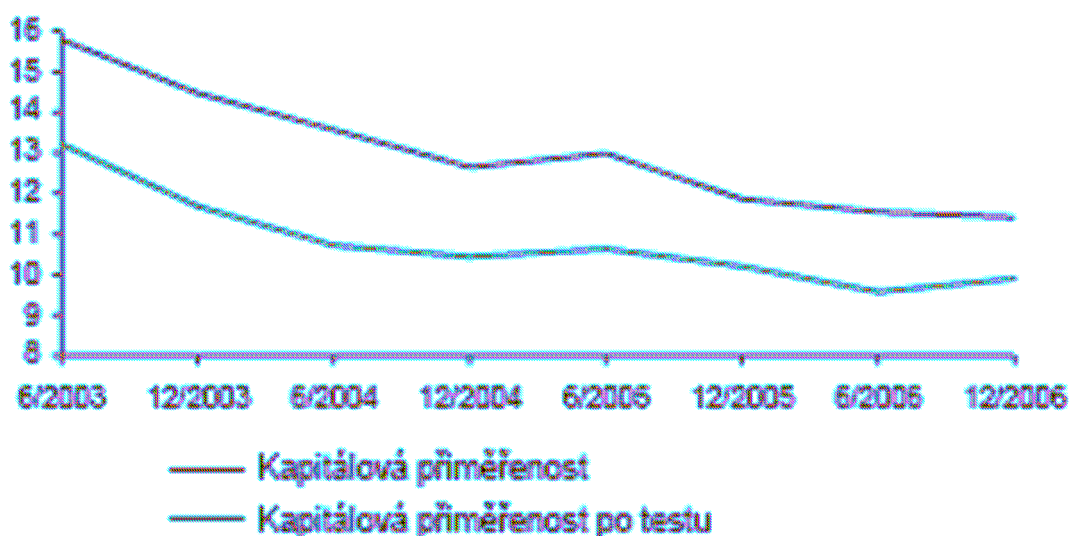
8.2.4. Stav bankovního sektoru

Bankovní sektor vykazuje jako celek stabilitu a udržel si schopnost tlumit asymetrické šoky a negativní působení makroekonomických faktorů, což prokazují i výsledky zátěžových testů (převzato z analýzy sladění).

Bankovní sektor byl testován zátěží nepříznivých změn úrokových sazeb, měnového kurzu a kvality úvěrů. Šlo o zátěž plynoucí ze scénáře hypotetického zvýšení úrokových sazeb o 2 p.b., znehodnocení kurzu měny o 20 % a zvýšení poměru ohrožených úvěrů vůči celkovým úvěrům o 3 p.b. Účinky kombinací těchto šoků byly posuzovány porovnáním kapitálové přiměřenosti před šoky a po působení šoků na portfolia bank. Bankovní sektor jako celek obstál s kapitálovou přiměřeností 9,9 % po výrazných hypotetických šocích na datech ke konci roku 2006 (viz Graf 24). Scénář se zabudováním výhledu makroekonomických veličin z prognózy ČNB a kreditního

modelu vývoje úvěrového rizika signalizuje pouze mírné dopady do solventnosti bank v horizontu příštího roku. Pro nejhorší uvažovaný makroekonomický scénář by kapitálová přiměřenost bankovního sektoru mohla klesnout na 10,5 %.

Graf č. 12: Výsledky zátěžových testů pro český bankovní sektor (kapitálová přiměřenost, úroková míra)

zdroj: ČNB, (převzato)

V podmínkách růstu domácí ekonomiky a hospodářského oživení v zemích Evropské unie zatím splňuje bankovní sektor jako celek kapitálové, výnosové a obezřetnostní předpoklady pro další rozvoj úvěrových aktivit vůči podnikové sféře i vůči domácnostem, přestože se bankovní úvěry domácnostem zvyšují meziročně o 32 %. Po proběhlých strukturálních změnách má český bankovní sektor vytvořeny vhodné předpoklady ke zvládnutí případných ekonomických šoků. Pozitivní dopad změn se však částečně vyčerpává se snižováním solventnosti a kapitálové přiměřenosti bank v důsledku rozdělování zisku vlastníkům bank. S přechodem bankovníctví na podmínky Basel II v roce 2007 může dojít ke zvýšeným kapitálovým požadavkům, interně v souvislosti se zvýšeným krytím operačního rizika bank, externě s krytím úvěrového rizika vůči podnikové sféře. V podmínkách pozvolného růstu úrokových sazeb nelze

vyloučit obtíže některých domácností se splácením úvěrů, což by se projevilo ve zhoršení kvality portfolia úvěrů. Další růst zadlužení domácností by mohl v bankovním sektoru vyvolat vyšší tvorbu opravných položek, jestliže banky podcení neschopnost splácet dluhy. Situace roku 2007 je v tomto směru stále na přijatelné úrovni, ale do budoucna může rozvoj bankovních obchodů vyžadovat kapitálové posílení bank.

9. Předpokládané přijetí eura

Pokud bychom vycházeli z dat roku 2003 tak předpokládáme přijetí společné evropské měny v příštím roce. Dle společného dokumentu vlády a ČNB „Strategie přistoupení ČR k eurozóně“ právě z roku 2003 jsme se měli v letech 2009 – 2010 stát členy eurozóny. Konkrétně byly podmínky ve výše uvedeném dokumentu shrnuty do obligátního: „ ... jakmile pro to budou vytvořeny ekonomické podmínky“. Tyto podmínky měli dle výše uvedené zprávy nastat právě v letech 2009 – 2010.

Dnes již víme, že toto datum je nereálné, protože Česká republika nesplňuje ekonomické předpoklady, aby mohla dosáhnout na plnění konvergenčních kritérií.

Podle původního scénáře z roku 2003 by musela Česká republika respektive Česká národní banka v této době zapojit českou měnu do kurzového mechanismu ERM II, které představuje jedno z kritérií konvergence. K tomu nedošlo právě kvůli neschopnosti splnit všechna kritéria a zapojení do ERM II a tedy následně i do eurozóny se posouvá.

Skutečnost, že léta 2009 – 2010 jsou předčasným datem, víme již od roku 2006, kdy byla poslední možnost zapojení do systému ERM II, tak abychom plnili jedno z kritérií. V tomto roce ČNB doporučila vládě, aby korunu nezapojovala do kurzového systému ERM II.

Základní podmínkou pro splnění kritérií konvergence je provést rozsáhlou reformu veřejných financí a dalších doprovodných reforem, které zlepší pružnost české ekonomiky. Tento krok leží na Vládě ČR a samozřejmě není jednoduchý. První část reformy, kterou má veřejnost spojenou především s reformou zdravotnictví (zavedení poplatků) a zavedením jednotné daně máme za sebou. Čekají nás další kroky jejichž primárním cílem je ozdravení

veřejných financí jež jsou v současné době jednou z hlavních bariér pro přijetí eura.

Schodek veřejného rozpočtu je dlouhodobě nejvíc problematickou částí konvergenčního programu. Při vstupu do EU byla v ČR, proto započata tzv. procedura nadměrného schodku. Základním cílem bylo samozřejmě splnění konvergenčního kritéria. Vláda takto jednala především na základě doporučení ČNB. Plán byl pozitivním krokem, avšak dle názoru ekonomů ČNB nebyl příliš ambiciózní a mohl být nastaven lépe.

Základním problémem plnění hodnot veřejného schodku byla politika minulé vládní koalice s levicovým zaměřením. Podstata „procedury nadměrného schodku“ spočívala ve velmi jednoduchém receptu: omezení veřejných výdajů a mírné navýšení celkového objemu daní. V době kdy si tehdejší levicová vláda v čele s ČSSD dávala takový cíl, tak jsem byl velice skeptický. Všeobecně pro každou vládu, která staví svou politiku nalevo od středu a dává důraz na sociální jistoty tak je každé omezení veřejných výdajů velký problém. Minulé vládě se podařilo navýšit celkovou daňovou kvótu, ale omezování veřejných výdajů v celkovém výsledku neomezila vůbec. Již v roce 2005 vláda při hospodaření překračovala nově stanovené výdajové rámce a namísto toho, aby využila vyšší příjmy do státního rozpočtu, spojené s rychlým ekonomickým růstem, k redukci schodku, tak naopak dále navyšovala výdaje. Schodek přesto klesal a směřoval k uspokojivým hodnotám, což bylo způsobeno dvěma skutečnostmi:

1. Ekonomický růst dostatečně navýšil příjmy do státního rozpočtu.
2. Jednotlivá ministerstva nadhodnotila výdaje.

=>

Celkový výsledek nebyl s ohledem na situaci špatný.

Jako největší problém se ukázaly volby v roce 2007. V důsledku předvolebních populistických kroků minulé vládní garnitury byl přerušen pozitivní vývoj a Česká republika tak definitivně nesplnila problematické kritérium konvergence.

Celková situace v plnění kritérií konvergence není špatná a to i přes některé špatné kroky minulé i současné vlády. Schodek veřejného rozpočtu tendenčně směřuje k plnění požadovaných hodnot, protože česká ekonomika vykazuje vysoký hospodářský růst.

S ohledem na současnou situaci předpokládám, že závěrečné přípravy pro přijetí společné evropské měny proběhnou v roce 2012 a eurem začneme v ČR platit 1.1. 2013, avšak s ohledem na současnou politickou situaci se v žádném případě nedá říci, že to je datum konečné. Pro výše uvedený rok hovoří několik skutečností:

1. Současná vláda směřuje nastartovanou reformou veřejných financí k plnění problematického kritéria.
2. V ekonomické situaci ČR převažují pozitiva, které se opírají relativně silný ekonomický růst (především v kontextu EU).

Nemůžeme však opomenout problémy, které by mohly euro odsunout o několik let dále za horizont roku 2012 - 2013:

1. Nestabilita vládní koalice, která je sestavena z nesourodých stran a v důležitých otázkách se opírá o hlasy „nezávislých“ poslanců.
2. Nepopularita současných kroků, které zvednou preference opozičním stranám a po příštích volbách tak bude pravděpodobně narušena kontinuita reformních kroků.

3. Postoj nejsilnější vládní strany k přijetí eura.

Nicméně přijetí eura na roky 2012 – 2013 se mi zdá reálné a s ohledem na podnikatelské prostředí a celkovou kontinuitu začleňování České republiky do evropského společenství i vhodné.

Závěr

Tématem mé diplomové práce byla Konvergenční kritéria v souvislostech s ekonomikou České republiky. Po vstupu naší země do Evropské unie se jedná o velmi aktuální a diskutované téma. Česká republika se připravuje na přijetí eura. Vstup do eurozóny je podmíněn splněním konvergenčních kritérií a dosažením sladění ekonomiky s ekonomickou situací v eurozóně.

Cílem práce bylo charakterizovat jednotlivá konvergenční kritéria, provést jejich analýzu, porovnat hodnoty ukazatelů u vybraných evropských zemí a zaměřit se na Českou republiku. Z dostupných zdrojů byly seskupeny informace o vývoji ekonomických ukazatelů v naší republice, byly udány jejich konkrétní hodnoty a soulad s EMS. V závěru práce je proveden rozbor vývoje ekonomiky České republiky a odhadnut datum vstupu naší země do eurozóny.

Zpracování diplomové práce mi přineslo ucelený pohled na ekonomickou situaci České republiky v souvislostech Evropské unie, na podmínky pro vstup do eurozóny a především stupeň připravenosti české ekonomiky k tomuto kroku. Práce mi poskytla jasný a detailní pohled na postavení České republiky k euru a na plnění všech konvergenčních kritérií.

Seznam použité literatury

Knihy:

1. LACINA, L. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5.
2. TOMÁŠEK, Michal: *Právní základy evropské měnové unie*. Bankovní institut, Praha, 1999. ISBN – 80-902243-3-4.
3. *The road to the European union*, 1. vyd. Manchester: Manchester University Press, 2003. ISBN 0-7190-6597-6.
4. *Euro dříve, nebo později: sborník textů*. 1. vyd. Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 2007. ISBN 978-80-86547-63-3.
5. *Přípravenost na euro*. Praha: IREAS, 2005. ISBN 80-86684-36-9.

Ostatní materiály:

6. Analýza stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou: Materiál ČNB.
7. Konvergenční program České republiky – listopad 2007: Materiál MFČR.
8. Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou: Společný materiál MFČR a ČNB.
9. Makroekonomická predikce 2008: Materiál MFČR.
10. Aktualizovaná strategie přistoupení k eurozóně 2007: Společný materiál vlády ČR a ČNB.
11. Národní plán pro zavedení eura v České republice: Materiál MFČR.
12. Zpráva o inflaci: Materiál MFČR.

Internet:

13. Česká národní banka [online]. [cit. 20. 3. 2008]. Dostupné z: [<www.cnb.cz>](http://www.cnb.cz)
14. Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 5. 3. 2008]. Dostupné z: [<www.mfcr.cz>](http://www.mfcr.cz)

15. Evropská komise, Evropská unie v České republice [online].
[cit. 15. 3. 2008]. Dostupné z: <www.evropska-unie.cz>
16. Newsletter vydavatelství [online]. [cit. 2. 4. 2008]. Dostupné z:
<www.newsletter.cz>

Seznam příloh

1. Charakteristika Paktu stability a růstu

Příloha č.1

Charakteristika Paktu stability a růstu

Pakt stability a růstu je dohoda mezi členy eurozóny ohledně koordinace jejich rozpočtových politik tak, aby případnými vysokými schodky státních rozpočtů nebo vysokými veřejnými dluhy neohrožovaly stabilitu eura a nezvyšovaly inflaci v eurozóně. Tato dohoda se částečně vztahuje i na země Evropské unie, které nepřijaly euro jako svou měnu.

Současné zásady:

- schodek veřejných financí nesmí překročit 3 % HDP
- veřejný dluh musí být menší než 60 % HDP nebo se musí snižovat

Pokud hrozí, že nějaká země nedodrží tyto podmínky, může být Evropskou komisí napomenuta. Pokud tyto podmínky ani poté nedodrží, musí vypracovat plán, jakým způsobem je chce v budoucnu zase dosáhnout. Jestliže ani poté nepostupuje podle tohoto plánu, mohou z toho vyplývat následující **sankce**:

- peněžní sankce ve výši 0,2–0,7 % HDP země v závislosti na závažnosti porušení dohody
- Rada může požadovat složení určité peněžní částky, která se zemi vrátí, až bude zase splňovat kritéria Paktu stability
- země může být vyzvána, aby před vydáním dluhopisů zveřejnila veškeré údaje o této emisi
- Evropská investiční banka může být vyzvána, aby změnila svojí výpůjční politiku vůči této zemi

Tyto sankce se neuplatňují v případě mimořádné události (např. přírodní katastrofa) nebo dlouhotrvající hospodářské krize. O sankcích rozhoduje dvoutřetinovou většinou hlasů Rada, dotyčná země nemá při tomto rozhodování žádný hlas.

Pakt stability byl některými evropskými politiky kritizován, že nerespektuje přirozené hospodářské cykly – například Romano Prodi, bývalý předseda Evropské komise, ho nazval jako „stupidní“. Podle některých ekonomických teorií jsou v recesích potřeba vyšší veřejné výdaje jako impuls pro ekonomiku, mají však za následek zvyšování rozpočtového schodku. Později se ukázalo, že Pakt je v podstatě nepoužitelný proti schodkům velkých zemí jako Francie a Německo, ačkoliv právě ony jej v minulosti vehementně prosazovaly.

Především na popud Francie a Německa, které dlouhodobě porušovaly tříprocentní pravidlo, se Rada Evropské unie v březnu 2005 dohodla na nových pravidlech Paktu stability: zvětšil se počet možností, kdy lze překročit tříprocentní deficit veřejných financí a období než EU přistoupí k sankcím se prodloužilo. Toto bylo velice kritizováno menšími státy, které se snažily udržet schodky svých rozpočtů ve stanovených mezích za cenu velkých obětí.